श्रीभावप्रभसूरिरचितम्

अष्टाह्निकाधुराख्यानम्

(सह अनुवाद)

श्रीभावप्रभसूरिरचितम्

॥अष्टाह्निकाधुराख्यानम्॥

(सह अनुवाद)

श्रुतभवनसंशोधनकेन्द्र

पुणे

ग्रंथनाम	:	**अष्टाह्निकाधुराख्यानम् (सह अनुवाद)**
कर्ता	:	आ.श्रीभावप्रभसूरिः
विषय	:	उपदेश
भाषा	:	संस्कृत, गुजराती
प्रबंध सम्पादक	:	मुनिवैराग्यरतिविजयगणी
सम्पादन-अनुवाद	:	सा. जिनरत्नाश्री, सा. मधुरहंसाश्री, सा. धन्यहंसाश्री
प्रकाशक	:	शुभाभिलाषा (रिलिजीयस) ट्रस्ट (E-18511, Ahmedabad) © श्रुतभवन संशोधन केन्द्र
आवृत्ति	:	प्रथम, वि.सं.२०७३, ई.२०१७
स्वामित्व	:	श्रमणसंस्थाधीनशुभाभिलाषाविश्वस्तधार्मिकसंस्थानम्।
पत्र	:	१८ + ३० = ४८
मूल्य	:	५०/-

-: प्राप्तिस्थल :-

पूना	:	**श्रुतभवन संशोधन केन्द्र,** ४७/४८ अचल फार्म, आगममंदिर से आगे, सच्चाइ माता मंदिर के आगे, कात्रज, पुणे-४११ ०४६ Mo. 7744005728 (9-00 a.m. to 5-00 p.m.) www.shrutbhavan.org, Email : shrutbhavan@gmail.com
अहमदाबाद	:	**श्रुतभवन (अहमदाबाद शाखा)** उमंग शाह, अर्हम् फ्लेक्सीपेक, २०१, तीर्थराज कोम्प्लेक्स, एलीसब्रीज, वी. एस. हॉस्पिटल के सामने, मादलपुर, अहमदाबाद-६ Mo. 9825128486
मुंबई	:	**श्री गौरवभाई शाह** सी/१११, जैन एपार्टमेंट, ६० फीट रोड, देवचंद नगर रोड, भायंदर (वेस्ट) मुंबई-४०११०१. Mo. 9833139883
सुरत	:	**श्री मितुलभाई धनेशा** C/o. सिया मेन्युफेक्चरींग, सुखदेव कोम्प्लेक्स, २ री मंझिल, टोरंट पॉवर हाऊस के पास, वास्तादेवी रोड, कतारगाम, सुरत-३९५००४ Mo. 09377059673
मुद्रण	:	**नूतन आर्ट, अहमदाबाद**

પ્રકાશકીય

પરમાત્મા શ્રી મહાવીર દેવે જગતને બે અણમોલ ભેટ આપી છે - અહિંસા અને અનેકાંત. 'અહિંસા અને અનેકાંતના સહારે આત્મધ્યાનની સાધના' ભગવાનના ઉપદેશનું કેંદ્રબિંદુ છે. ભગવાનનો આ ઉપદેશ આગમ અને શાસ્ત્રોના માધ્યમથી પ્રવાહિત થયો છે. આગમ અને શાસ્ત્રો જૈનધર્મની માત્ર ધરોહર જ નથી પરંતુ અણમોલ વિરાસત પણ છે. પરમાત્મના નિર્વાણના એક હજાર વર્ષ પછી આગમ અને શાસ્ત્રો લખાયા. શરુઆતમાં તાડપત્રો ઉપર અને ત્યાર પછી કાગળ ઉપર શાસ્ત્રો લખવામાં આવતા હતા. આજે શ્રી સંઘ પાસે હાથથી લખેલી દશ લાખ હસ્તપ્રતો છે. મુદ્રણ યુગ શરુ થયા પછી આગમ અને શાસ્ત્રો છપાવા લાગ્યા.

લેખન અને મુદ્રણ કરતી વખતે આગમ અને શાસ્ત્રોમાં માનવ સહજ સ્વભાવવશ ભૂલો થઇ છે. આજે ઘણાં શાસ્ત્રો મુદ્રિત રૂપે મળે છે જેનું સંશોધન આજે પણ બાકી છે, જે માત્ર પ્રાચીન તાડપત્ર ઉપર લખેલી હસ્તપ્રતોના આધારે થઇ શકે છે. શ્રુતભવનનું લક્ષ્ય આના મુખ્ય આધારે સંશોધન કાર્ય કરવાનું છે. સંશોધન કાર્ય કરવા માટે અમારી સંચાલન સમિતિએ વિશેષજ્ઞ પંડિતોની નિમણૂક કરી છે. જેઓ ટ્રેનીંગ મેળવીને **પૂ. મુનિશ્રી વૈરાગ્યરતિ વિ. ગણિવર**ના માર્ગદર્શન પ્રમાણે આ કાર્યમાં સંલગ્ન છે. આ કામમાં અનેક સમુદાયોના વિશેષજ્ઞ આચાર્યભગવંતોનું માર્ગદર્શન અને સહાય મળી રહી છે. કાર્યની વિશાળતા, મહત્તા અને ઉપયોગિતા જોતાં આગામી સમયમાં પંડિતોની સંખ્યા વધારવાનો ઇરાદો છે.

આની સાથે બીજું પણ આયોજન છે, આજ સુધી જે શાસ્ત્ર મુદ્રિત રૂપમાં ઉપલબ્ધ નથી તેનું સંશોધન કરીને પ્રકાશિત કરવા. આ શાસ્ત્રોને બે વિભાગમાં વહેંચી શકાય છે. ૧ સાધુ ઉપયોગી ૨ ગૃહસ્થ ઉપયોગી. ગૃહસ્થ ઉપયોગી

શાસ્ત્રોનો સરળ સારાંશ કરીને અંગ્રેજી, હિન્દી અને ગુજરાતી ભાષામાં પ્રસ્તુત કરવામાં આવશે.

પરમ ઉપકારી પરમ પૂજ્ય આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય **રામચંદ્રસૂરીશ્વરજી** મહારાજાના શિષ્ય પૂજ્ય ગુરુદેવ મુનિપ્રવરશ્રી **વૈરાગ્યરતિવિજયજી ગણિવર**ના માર્ગદર્શન હેઠળ પરમ પૂજ્ય સાધ્વીજી શ્રી**હર્ષરેખાશ્રીજી** મ.ના શિષ્યા સાધ્વીજી શ્રી**જિનરત્નાશ્રીજી** મ., સા. શ્રી **મધુરહંસાશ્રીજી** મ., સા. શ્રી **ધન્યહંસાશ્રીજી** મ.એ આ સંપાદન તૈયાર કર્યું છે. પ્રાચીન કૃતિઓનું પ્રકાશન કરવા દ્વારા હસ્તપ્રતોમાં સચવાયેલા શાશ્વત જ્ઞાનને ભવિષ્યની પેઢી સુધી પહોંચાડવાનો લાભ અમને પ્રાપ્ત થયો તેનો આનંદ છે.

આ ગ્રંથના પ્રકાશનનો લાભ **શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ જૈન શ્વેતાંબર મંદિર તથા મૂર્તિપૂજક સંઘ, નાશિકે** જ્ઞાનનિધિમાંથી લીધો છે. તેમની શ્રુતભક્તિની હૃદયપૂર્વક અનુમોદના.

શ્રુતભવનમાં કાર્યરત સંપાદકગણ તેમજ શ્રુતભવન સંશોધન કેંદ્રની તમામ પ્રવૃત્તિનાં મુખ્ય આધારસ્તંભ **માંગરોળ (ગુજરાત) નિવાસી માતુશ્રી ચંદ્રકલાબેન સુંદરલાલ શેઠ** પરિવાર તેમ જ અન્ય સહુ લાભાર્થીઓ પ્રત્યે આભારની લાગણી વ્યક્ત કરૂં છું.

ભરત શાહ
(માનદ અધ્યક્ષ)

શ્રુતપ્રેમી

શ્રી ચિંતામણી પાર્શ્વનાથ જૈન શ્વેતાંબર મંદિર

તથા મૂર્તિપૂજક સંઘ

પારસનાથ લેન, ભદ્રકાલી,

નાશિક

(જ્ઞાનદ્રવ્યમાંથી)

અનુક્રમ

સંપાદકીય	મુ. વૈરાગ્યરતિવિજયગણિવર	7
श्रीभावप्रभसूरीश्वराणां परिचितिः	प्रो. हीरालाल कापडिया	14
अष्टाह्निकाधुराख्यानम्	श्रीभावप्रभसूरिः	१
અષ્ટાહ્નિકાધુરાખ્યાન અનુવાદ	સા. શ્રી મધુરહંસાશ્રીજીમ., સા. શ્રી ધન્યહંસાશ્રીજી મ.	૧૧
પરિશિષ્ટ-૧ ઉદ્ધરણ સૂચિ		૨૨
પરિશિષ્ટ-૨ વિશેષનામ સૂચિ		૨૩
પરિશિષ્ટ-૩ સંપાદન ઉપયુક્ત ગ્રંથ સૂચિ		૨૪

સંપાદકીય

અષ્ટાહ્નિકાધુરાખ્યાન આ કૃતિ પર્યુષણા અષ્ટાહ્નિકા વ્યાખ્યાનનાં નામે પણ પ્રચલિત છે. તે અપ્રગટ છે. તેમ જ તેનું વિષયનિરૂપણ પણ ભિન્ન છે. તેથી તેનું સંપાદન કરવામાં આવ્યું છે.

સંપાદન માટે બે હસ્તપ્રતો ઉપયોગી બની છે. (૧) આ. ચંદ્રસાગરસૂરિ જ્ઞાનમંદિર ઉજ્જૈનમાં છે. આ હસ્તપ્રત પૂ.આ. શ્રી હર્ષસાગરસૂરિજીની પ્રેરણાથી પ્રાપ્ત થઇ છે. તેનો ક્રમાંક ૨૪૫૩ છે. તેના પાંચ પત્ર છે. પ્રત્યેક પત્ર પર ૧૫ પંક્તિ છે. પ્રત્યેક પંક્તિમાં ૪૫ અક્ષર છે. મધ્યફુલ્લિકા નથી તેમ જ આજુબાજુમાં હાંસિયાની રેખા કરી નથી. અક્ષર સાધારણ છે. પ્રત કંઇક અંશે અશુદ્ધ છે. પ્રતિલેખકનાં પ્રમાદને કારણે કેટલોક પાઠ પડી ગયો છે. પ્રતની પ્રારંભ પુષ્પિકામાં श्रीगुरुभ्यो नमः લખ્યું છે. અંતિમ પુષ્પિકા આ પ્રમાણે છે—

श्रीपाटणमध्ये लि. पं. हेमराज सं.१८३८ वैशाख वदि १३.

(૨) આ. કૈલાસસાગરસૂરિ જ્ઞાનમંદિર કોબામાં છે. તેનો ક્રમાંક ૭૨૩૯૯ છે. તેના ચાર પત્ર છે. પ્રત્યેક પત્ર પર ૧૬ પંક્તિ છે. પ્રત્યેક પંક્તિમાં ૪૭ અક્ષર છે. મધ્યફુલ્લિકા નથી તેમ જ આજુબાજુમાં હાંસિયાની રેખા છે. અક્ષર સારા છે. પ્રત શુદ્ધ છે. ઉજ્જૈનની હસ્તપ્રતના પડી ગયેલા પાઠ આ હસ્તપ્રત અનુસારે મેળવ્યા છે. પ્રતની પ્રારંભ પુષ્પિકામાં ભલેમીંડું ॐ नमः ॥ श्रीगोडीपार्श्वनाथाय नमः॥ લખ્યું છે. અંતિમ પુષ્પિકા આ પ્રમાણે છે—

इति श्री अष्टाह्निकाधुराख्यानं श्रीभावप्रभसूरिकृतं समाप्तं मन्दबुद्धिशिष्याणां वाचनाकृते सं. १८२० आसोज सुद १०ऽर्के लि. पं. विनै(विनय) विजै(विजय)।

સંપાદન પદ્ધતિ

સંપાદન કરતાં અશુદ્ધ જણાતા પાઠ સાથે ( ) કોષ્ટકમાં શુદ્ધ પાઠ દર્શાવ્યા છે. પડી ગયેલા પાઠ [ ] કોષ્ટકમાં જણાવ્યા છે. ઉપલબ્ધ થતાં પાઠાંતરમાંથી વધુ સંગત જણાતો પાઠ મૂળવાચનામાં રાખ્યો છે અને બીજો પાઠ પાદટીપમાં નોંધ્યો છે. આ કૃતિનો રચના સમય અઢારમી સદીનો ઉત્તરાર્ધ છે. તેથી તેમાં દેશ્ય જણાતા શબ્દોનો પ્રયોગ પણ જોવા મળે છે. એવા શબ્દોનો અર્થ પણ પાદટીપમાં નોંધ્યો છે. પરિશિષ્ટ ઉદ્ધરણો તેમ જ વિશેષ નામોની સૂચિ રજૂ કરી છે. ગૃહસ્થો પણ આ કૃતિનો સાર પામી શકે માટે ગુજરાતી અનુવાદ કર્યો છે.

કર્તાપરિચય

આ કૃતિના કર્તા આચાર્ય શ્રી ભાવપ્રભસૂરિજી છે. તેઓ ઉકેશવંશમાં વાણી ગોત્ર ધરાવતા માંડનસાહાની પત્ની વ્હાલિમની કૂખે જન્મ્યા હતાં. તેમની માતાનું બાદલા એવું બીજું નામ મળે છે[૧].તેઓ પૂર્ણિમા ગચ્છની ઢંઢેરવાડ શાખામાં આચાર્યશ્રી વિદ્યાપ્રભસૂરિની પરંપરામાં આચાર્યશ્રી મહિમાપ્રભસૂરિજી પાસે દીક્ષિત થયા હતા. તેમનું દીક્ષાનામ મુ. શ્રીભાવરત્ન મ. હતું. આચાર્ય થયા પછી તેમનું નામ આચાર્યશ્રી ભાવપ્રભસૂરિજી એ પ્રમાણે રાખવામાં આવ્યું. આ ઉલ્લેખ તેમણે રચેલા નેમિભક્તામરની સ્વોપજ્ઞ ટીકામાં સ્વયં કર્યો છે. તેમને વિક્રમસંવત ૧૭૭૨ માં મહાસુદમાં આચાર્યપદ મળ્યું હતું. તેમના આચાર્યપદવીનો મહોત્સવ જયતસિંહના પુત્ર તેજસિંહે કર્યો હતો. (જુઓ પ્રતિમાશતકવૃત્તિ પ્રશસ્તિ.) તેમના મુ.શ્રીલક્ષ્મીરત્નમ. અને મુ.શ્રીલાલજીમ. નામના બે ગુરુ ભાઇઓ હતા, તેવો ઉલ્લેખ મળે છે. તેમ જ તેમના ત્રણ શિષ્યોનાં નામ પણ મળે છે. મુ.શ્રીભાણરત્નમ., મુ.શ્રીજ્યોતિરત્નમ., અને મુ.શ્રીહેમચંદ્રમ. તેમની ગુરુ પરંપરા આ પ્રમાણે છે.

આ.શ્રીભુવનપ્રભસૂ.મ.→આ.શ્રીકમલપ્રભસૂ.મ.→આ.શ્રીપુણ્યપ્રભસૂ.મ. આ.શ્રીવિદ્યાપ્રભસૂ.મ. → આ.શ્રીલલિતપ્રભસૂ.મ. → આ.શ્રીવિનયપ્રભસૂ.મ. →

---

૧ જુઓ જૈનધર્મવરસ્તોત્ર પ્રસ્તાવના જુઓ ગુ.સા.કો.ખંડ ૧ પત્ર ૨૮૨.

આ.શ્રીમહિમાપ્રભસૂ.મ. → આચાર્યશ્રીભાવપ્રભસૂ. મ.

આચાર્યશ્રીભાવપ્રભસૂરિમ.ની પચ્ચીસ કૃતિઓ મળે છે. તેમાં ચૌદ સંસ્કૃતમાં છે અને અગ્યાર ગુજરાતી ભાષામાં છે. તેઓ ઉપાધ્યાય યશોવિજયજીનો ઘણો આદર કરતા હતા. તેમના બે ગ્રંથ ઉપર તેમણે લઘુ ટીકા પણ બનાવી છે. તેમણે તૈયાર કરેલી ઉપાધ્યાયજી મ.ની ગ્રંથસૂચિમાં ઘણા અપ્રગટ ગ્રંથોની માહિતી મળે છે.

પ્રોફેસર હીરાલાલ રસિકદાસ કાપડિયાએ જૈનધર્મવરસ્તોત્ર અને ભક્તામરસ્તોત્રપાદપૂર્તિરૂપકાવ્ય (ભાગ-૧-૨)માં આચાર્યશ્રી ભાવપ્રભસૂરિનો વિસ્તૃત પરિચય આપ્યો છે. તેનો સાર અહીં ઉદ્ધૃત કરવામાં આવ્યો છે.

કૃતિ પરિચય

પર્યુષણપર્વમાં છેલ્લાં પાંચ દિવસ કલ્પસૂત્રનું વાંચન કરવામાં આવે છે. પહેલા ત્રણ દિવસમાં પર્યુષણનાં કર્તવ્યનું વ્યાખ્યાન થાય છે. તેને લગતી અનેક કૃતિઓ પ્રચલિત છે. અલગ અલગ ગચ્છમાં અલગ અલગ કર્તાઓનાં વ્યાખ્યાન વંચાય છે. જેમ કે તપાગચ્છમાં લક્ષ્મીસૂરિમ.ના વ્યાખ્યાન વંચાય છે. ખરતરગચ્છમાં ઉપાધ્યાય શ્રીક્ષમાકલ્યાણજીમ.ના વ્યાખ્યાન વંચાય છે. દરેકમાં અલગ અલગ રીતે વિષયની પ્રસ્તુતિ કરવામાં આવી છે. આ. શ્રી ભાવપ્રભસૂરિજીના વ્યાખ્યાનમાં આઠ દિવસોમાં પ્રભુભક્તિરૂપે કરવા યોગ્ય ભક્તિનો ઉપદેશ આપવામાં આવ્યો છે. જે તેની વિશેષતા છે. તદ્દુપરાંત આરંભત્યાગ, નિંદાત્યાગ, વિકથાત્યાગ, પૂ. સાધુ-સાધ્વીજીમ.ની ભક્તિનો ઉપદેશ આપવામાં આવ્યો છે. ગુરુભક્તિ માટે અંગર્ષિનું ઉદાહરણ આપવામાં આવ્યું છે.

પર્યુષણપર્વના પહેલા દિવસે જિનની આગળ અતિ તેજસ્વી મંગલ દીપ કરવો જોઇએ.

પર્યુષણપર્વના બીજા દિવસે જિનની આગળ બે ઘંટ વગાડવા જોઇએ અને બે ચામર વીંજવા જોઇએ.

પર્યુષણપર્વના ત્રીજા દિવસે જિનની ત્રણ છત્રની શોભા અને ત્રણવાર પુષ્પાંજલિ કરે છે.

પર્યુષણપર્વના ચોથા દિવસે જિનની આગળ ચતુર્વિધ સંઘ સાથે સ્તવન ગાય છે. અથવા ચતુર્વિધ સંઘના અધિકારવાળું(જેમાં ચતુર્વિધ સંઘની સ્તુતિ વર્ણન હોય) સ્તવન ગાય છે.

પર્યુષણપર્વના પાંચમા દિવસે જિનની આગળ પાંચ શબ્દના વાજિંત્રની પૂજા કરવી જોઇએ.

પર્યુષણપર્વના છટ્ઠા દિવસે છ પદ(સ્વર)ના ગીતના ધ્વનિવાળી અને છ ઋતુમાં ઉત્પન્ન થયેલા પુષ્પદ્વારા જિનની પૂજા કરવી.

પર્યુષણપર્વના સાતમા દિવસે જિનની આગળ સાત સ્વરથી ભાવિત સ્તવન ગાય.

પર્યુષણપર્વના આઠમા દિવસે જિનની આગળ આઠ મંગલ દીપ કરવા જોઇએ.

આ રીતે અપ્રગટ અને અનોખા પદાર્થોને પ્રસ્તુત કરનારી કૃતિ અહીં પ્રસ્તુત કરી છે.

કૃતજ્ઞતા

મારા પરમ ઉપકારી ગુરુદેવ પરમ પૂજ્ય **આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજય રામચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજા**, પિતૃગુરુદેવ પરમ પૂજ્ય **મુનિપ્રવરશ્રી સંવેગરતિ વિજયજી મ.સા.**ની પાવન કૃપા, બંધુમુનિવરશ્રી **પ્રશમરતિવિજયજી મ.**નો સ્નેહભાવ તથા તેમ જ **મુનિવરશ્રી સંયમરતિ વિજયજી મ.**, પરમ પૂજ્ય **સાધ્વીજી શ્રીહર્ષરેખાશ્રીજી મ.**ના શિષ્યા **સાધ્વીજી શ્રીજિનરત્નાશ્રીજી મ.**, સા. **શ્રી મધુરહંસાશ્રીજી મ.**, સા. **શ્રી ધન્યહંસાશ્રીજી મ.**નો નિરપેક્ષ સહાયકભાવ મારી પ્રત્યેક પ્રવૃત્તિની આધારશિલા છે. તેમના ઉપકારોથી મુક્ત થવું સંભવ નથી.

આ સંપાદનનો ખરો યશ પરમ પૂજ્ય **સાધ્વીજી શ્રીહર્ષરેખાશ્રીજી**

મ.ના શિષ્યા **સાધ્વીજી શ્રીજિનરત્નાશ્રીજી મ.**, સા. **શ્રી મધુરહંસાશ્રીજી મ.**, સા. **શ્રી ધન્યહંસાશ્રીજી મ.**ને જાય છે. તેમણે જ સાદ્યંત લિપ્યંતર તેમ જ અનુવાદ આદિ કર્યું છે.

સંપાદન કાર્યમાં શ્રુતભવન સંશોધન કેંદ્રના બધા સંશોધન સહકર્મિઓએ ભક્તિભાવથી સહકાર્ય કર્યું છે. તેથી તેઓ સાધુવાદને પાત્ર છે. આ ગ્રંથનું યથામતિ શુદ્ધ સંપાદન કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. તેમ છતાં પણ પ્રમાદવશ કોઇ અશુદ્ધિઓ રહી ગઇ હોય તો વિદ્વાન પાઠકગણ સંપાદકના પ્રમાદને અને ભૂલને ક્ષમા પ્રદાન કરશે તેવી વિનમ્ર પ્રાર્થના છે.

વિ.સં. ૨૦૭૩, માગસર વદ ૧૦

વૈરાગ્યરતિવિજય

શ્રુતભવન, પુણે

શ્રીપર્યુષણમહાપર્વાષ્ટાહ્નિકાનાં સાહિત્યની સૂચિ

(૧) પર્યુષણપર્વાષ્ટાહ્નિકા વ્યાખ્યાન

પૂ. આ.ભ.શ્રી લક્ષ્મીસૂરીશ્વરજી મ. સા. વિરચિત ઉપદેશપ્રાસાદ ગ્રંથ અંતર્ગત આ ગ્રંથનાં અનેક પ્રકાશન થયાં છે. પર્યુષણા મહાપર્વમાં બહુધા આ જ ગ્રંથના આધારે પ્રવચનો થાય છે.

(૨) પર્યુષણપર્વાષ્ટાહ્નિકા વ્યાખ્યાન

પૂ. આ. શ્રી ઉદયસોમસૂરિ મ. સા. વિરચિત આ ગ્રંથ વિ.સં. ૨૦૦૧માં વિજયદાનસૂરિ જૈન ગ્રંથમાળામાં (ગ્રંથાંક-૩૩) તરીકે પ્રકાશિત થયેલ, તે પછી અલગ-અલગ સંપાદન થયાં છે. તેની ઉપર બે-ત્રણ મહાત્માનાં વિવેચન પણ બહાર પડ્યાં છે.

(૩) પર્યુષણપર્વાદ્યાષ્ટાહ્નિકા વ્યાખ્યાન

પાઠક શ્રી ક્ષમાકલ્યાણ ગણિવર વિરચિત આ ગ્રંથ ખરતરગચ્છમાં વધુ પ્રચલિત છે. તે સમુદાયના મહાત્માઓ દ્વારા તેની પણ ૨-૩ આવૃત્તિ બહાર પડેલ છે અને તેનું વિવેચન પણ બહાર પડેલ છે.

(૪) પર્યુષણપર્વાષ્ટાહ્નિકા વ્યાખ્યાન

પૂ. મુ. શ્રી લક્ષ્મીવિજય મ. વિરચિત આ ગ્રંથ પ્રાયઃ બીજી વાર જ પ્રકાશિત થયેલ છે. પૂર્વે સાનુવાદ ગ્રંથ બહાર પડેલ.

(૫) પર્યુષણપર્વાષ્ટાહ્નિકા વ્યાખ્યાન

અજ્ઞાતકર્તૃક આ ગ્રંથ પણ પ્રાયઃ બીજી વાર જ પ્રકાશિત થઇ રહેલ છે.

(૬) શ્રી પર્યુષણા દશ શતકમ્

પૂ. ઉપા. શ્રી ધર્મસાગરજી મ. સા. વિરચિત આ ગ્રંથ પ્રકાશિત છે.

(૭) પર્યુષણા પર્વ કલ્પલતા

(૮) પર્યુષણા પર્વ કલ્પપ્રભા

પૂ. આ. ભ. શ્રી દર્શનસૂરિ મ. સા. વિરચિત આ બન્ને ગ્રંથો પૂ. આ.ભ.શ્રી શીલચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ. સા.નાં સંપાદન હેઠળ પ્રકાશિત થયેલ છે.

(૯) પર્યુષણા ચિંતામણી

શ્રી વીરવિભુની ૬૬મી પાટે આ.શ્રીધર્મસિંહસૂરિ મ.-આ.શ્રીજિનેન્દ્રસૂરિ મ.ના સમયમાં પંડિત શ્રી રામકુશલ ગણિના શિષ્ય મુનિ શ્રી અમૃતકુશલ પંડિતે વિ. સં. ૧૮૫૬, શ્રા. સુ. ૧૩ શુક્રવારે જીર્ણદુર્ગનગરે (જુનાગઢ) આ ગ્રંથ રચ્યો છે. તેની બે આવૃત્તિ પ્રકાશિત થયેલ છે.

(૧૦) પર્યુષણાદિ પર્વોની કથાઓ

અમૃતકુશલગણિ રચિત આ ગ્રંથની બે-ત્રણ આવૃત્તિ બહાર પડેલ છે.

આ સિવાય એક પર્યુષણપર્વાષ્ટાહ્નિકા વ્યાખ્યાનની હસ્તપ્રત વિષે માહિતી મળી છે.

(પૂ. મુનિવરશ્રી ધર્મતિલકવિ. ગણિવર દ્વારા સંકલિત[૧])

---

१ पर्युषणमहापर्वाष्टाह्निका साहित्यसंग्रह /लक्ष्मीसू./धर्मतिलकवि. ग./संस्कृत/पार्श्वाभ्युदय प्रकाशन, अमदावाद/प्रथम

श्रीभावप्रभसूरीश्वराणां परिचितिः

प्रो. हीरालाल रसिकदास कापडिया

के इमे श्री भावप्रभसूरयः कर्हि कं मण्डलं मण्डयाञ्चक्रिवांसः केषां सन्निधौ पारमेश्वरीं प्रव्रज्यां जगृहुः कांस्कान् ग्रन्थान् जग्रन्थुरिति जिज्ञासावृन्दे विमर्शपथपान्थतां प्राप्ते सति तत्तृप्त्यर्थं क्रियते साधनानुसारं प्रयासोऽयं मया मन्दमेधसा। तावत् श्रीजैनधर्मवरस्तोत्रस्य स्वोपज्ञवृत्तेः प्रान्तस्थेनोल्लेखेनावगम्यते यदिमे सूरिवराः श्री 'ऊकेश'वंशज्ञातीय 'वाणी'-गोत्रसाहाश्रीमाण्डणपत्नीवाह्लिमदेवीकुक्षेः समुत्पन्नाः। एतेषां जन्मस्थल-समयादिवृत्तान्तो न मे दृष्टिपथं श्रुतिमार्गं वाऽऽगतः।

दीक्षासमयेऽभिधानम् —

एतेषां सूरिपदप्राप्तिपूर्वं भावरत्नेति[१] नामासीत्। तत्र एभिर्विरचितस्य श्रीनेमिभक्तामरस्य स्वोपज्ञटीका (पृ.१६३) गता निम्नलिखिता पङ्क्तिः प्रमाणम् —

"एतद्विशेषणेन शिष्यावस्थायां भावरत्न इति निजनाम कविना दर्शितम्। सूरिपदप्राप्तौ तु भावप्रभ इति नाम लब्धमिति।"

सूरिपदम् —

एतेषां सूरिपदवीप्रदानमहोत्सवोऽकारि १७७२ तमवैक्रमीय-हायनस्य माघमासस्य शुक्ले पक्षे श्राद्धरत्नश्रीतेजसीश्रेष्ठिवरेण स्वद्रव्य-व्ययेनेति ज्ञायते श्रीजैनधर्मवरस्तोत्रस्य स्वोपज्ञवृत्तेः प्रान्तभागावलोकनेन। समर्थ्यते चेदं न्यायाचार्य-न्यायविशारद-वाचकपुङ्गव-श्रीमद्-यशोविजय-गणिगुम्फितस्य प्रतिमाशतकस्य लघुवृत्तेः[२] प्रशस्तिगतेन निम्नलिखितेन पद्ययुगलेन—

"श्री 'श्रीमालि' सुवीरवंशकमले श्रीराजहंसोपमो
रामाकुक्षिसमुद्भवो जयतसीदेहाङ्गजो दीप्तिमान्।

---

१ अनेन समाननामधेयेन वा 'देवधर्मपरीक्षाप्रतिः समलेखि याधुना पालीताणागत 'श्रीआणंदजीकल्याणजी-पेढी भाण्डागारे वर्तते।

२ अस्या रचनासमयोऽवगम्यते निम्नलिखितपद्यप्रेक्षणेन -
"त्र्यङ्काश्वभू (१७९३) मिते वर्षे, माघशुक्लाष्टमीतिथौ। वारे देवगुरौ जाता, पूर्णेयं वृत्तिरुत्तमा ॥८॥

जातो योऽखिलसाधुकारतिलकः श्रीतेजसी श्रेष्ठिराट्
तेन श्राद्धवरेण यत्पदमहो द्रव्यव्ययैर्निर्मितः ॥६॥
सूरिभावप्रभेणास्यां, तेनानाभोगतो मया।
वृत्तौ पृथक् कृतायां यत्, तच्छोध्यं विबुधैरसत् ॥७॥"

सूरिवरपरिवारः —

कैः कैर्गुरुबान्धवैः शिष्येः प्रशिष्यैश्च सार्धमिमे पूर्णिमागच्छीयाः सूरिशार्दूलाः सौवपादपद्मैः पावयामासुः पृथ्वीपीठमिति पर्यालोचने प्रवृत्ते यदवगतं तन्निवेद्यते, यथा—

एतेषां लक्ष्मीरत्ननामा ज्येष्ठगुरुबन्धुरिति समवगम्यते अम्बड-तापसरासकस्य प्रान्तभागगतेन निम्नलिखितेन काव्येन—

"वडा गुरुभाता तेहना कहीहं लक्ष्मीरतन इंणे नांमें हे
तिणे श्रीपूज्यनइ वीनती कीधी रास रच्यो प्रकांमे हे"

समर्थ्यते चेदं श्रीराजविजयसत्कायाः 'सप्तपदार्थी'प्रतेः प्रान्तस्थेन उल्लेखेन। स चायम्—

"संवत् १७५३ वर्षे शुक्लपक्षे पोस सुदी १५ वाररवौ॥ तद्दिने श्रीपाटणमध्ये कृतचातुर्मासके श्रीपूर्णिमापक्षे। प्रधानशाषायां॥ भट्टारक १०८ श्रीश्रीमहिमाप्रभसूरि॥ तत्शिष्यसुविनेयी॥ मुनिलक्ष्मीरत्नलिवीकृत्य"।

लालजीत्याह्वयोऽपरो गुरुबन्धुरिति ज्ञायते प्रो.पिटर्सन् (१८८६-९१) रिपोर्टसञ्ज्ञकपुस्तकस्थेन उल्लेखेन। स च यथा -

"तत्पट्टे भट्टारकश्रीश्रीश्रीमहिमाप्रभु(भ)सूरिः।
तत्सि(च्छि)ष्य सुविनेयी(यि) मुनिलालजीकेनेयं पुस्तिका लिखिता"

भाणरत्ननामधेय एको विनेय इति प्रतीयते 'जैनधर्मवरस्तोत्र'स्य स्वोपज्ञवृत्तेः प्रान्तस्थेन निम्नसूचितेन पाठेन—

द्वितीयो ज्योतीरत्नाह्वय इति ज्ञायते प्रतिमाशतकस्य लघुवृत्तिगतेन निम्नलिखितेन पाठेन —

“इति श्रीमत्पूर्णिमागच्छीयभट्टारकश्रीभावप्रभसूरिसमुद्धृता ‘प्रतिमाशतक’ लघुवृत्तिरियं शिष्यज्योतीरत्नस्य हेतवे सम्पूर्णा”

हेमचन्द्राभिधस्तृतीयश्चात्र आसीदित्यनुमीयते सभाचमत्कारस्य निम्नोल्लिखितया पङ्क्त्या—

“महिमाप्रभसूरीश तेहना विनेयी भावे कह्या
एक एकथी करी दुगुणा हेमचंद हेते वह्या”

सूरिवराणां गुरुपरम्परा —

एतेषां कविवराणां गुरुपरम्पराऽवगम्यते बुद्धिलविमलसतीरास-गतेनोल्लेखेन1। स चायम् —

“प्रधान साषा जीहां सोभति पूर्निम गच्छ हो जगमांहि प्रसीद्ध
श्रीविद्याप्रभ सूरीसरा भट्ट जीति हो वादि पद लीध शी.८
तस पट उदयाचल रवि भट्टारक हो ललीतप्रभसूरींद
ललीत वाणी जेहनी सूंणी भवि भाजें हो भव भवना फंद शी.९
तस पट कुवयचंद्रमा भट्टारक हो विनयप्रभ नाम
जननैं देइ देसना सीषवीनें हो करें विनयनुं धाम शी.१०
तस पट पद्म प्रभाकरा भट्टारक हो महिमाप्रभ सूर
महिमा महियल जेहनो उतार्या हो जिणे वादि नुर शी.११
गच्छ चोरासीइं जेहनी किर्ति विस्तरी हो नीरमल गोषीर
सकल आगम वेत्ता वरु गितारथ हो बहुं गूणें गंभीर शी.१२
चित्कोस बहुल लिखावीया जेणें भाविया हो सूक्ष्म नयभंग
ते गूरुना सूप्रसादथि विद्या वासीत हो मुज गति सुरंग शी.१३
श्रीमहिमाप्रभ सूरीना पट्टधारी हो भावप्रभसूरीस
रास रचो(च्यो) रलीयामणो सांभलितां हो लहिइं सूजगीस शी.१४
संवत नव नव घोडलो चंद्र समीत हो जांणो नरह सूंजांण

१ पूर्वनिर्दिष्टस्य सङ्कलितस्य प्रशस्तिसङ्ग्रहस्याधारेण कृतोऽयमुल्लखो मया। लेखकदोषपरिहारार्थं न क्रियते प्रयासोऽत्र।

मगसीर सूंद दिन बीजडी गूरवारें हो सूंदर सूंषखांण शी. १५
अणहिल्लपुर पाटणें ढंढेरवाडें हो वसति सूविसाल
दियें मनोहर देहरां पेषतां हो जाइ पापनी जाल शी.१६
तिहां ए रास रच्यो भलो मति सासू हो आंणी नुतन ढाल
बूद्धिलसति विमला तणो मीतो रुडो हो संबंध रसाल शी.१७
बिजे षंडें सोलमी पुरण थइ हो एह सुंदर ढाल
श्री भावप्रभसूरी कहें सांभलतां हो होई मंगलमाल शी.१८

श्रीललितप्रभसूरिशेखरैः १६४८ तमे वैक्रमीये वर्षे आश्विन-शुक्लचतुर्थ्यां रविवासरे निर्मितायाः 'पाटणचैत्यपरिपाटेः' प्रशस्तिना ज्ञायते विशेषोऽयम्। अतः सङ्कल्यते पट्टपरम्परा यथा -

श्रीभुवनप्रभसूरयः → श्रीकमलप्रभसूरयः → श्रीपुण्यप्रभसूरयः → श्रीविद्याप्रभसूरयः → श्रीललितप्रभसूरयः → श्रीमहिमाप्रभसूरयः→ श्रीभावप्रभसूरयः

सूरिवराणां कृतिकलापः —

(ग्रन्थनाम/भाषा/स्थानम्/रचनासमयो वैक्रमीयः)

संस्कृतकृतयः—

(१) गहुंलिकार्थः/ संस्कृता

(२,३) जैनधर्मवरसंस्तवनम् (स्वोपज्ञटीकासमलङ्कृतम्)/ संस्कृता/१७९१ (मार्गशीर्षशुक्लाष्टम्याम्)

(४) ज्योतिर्विदाभरणटीका/संस्कृता (सुखबोधिकानाम्नी)/संस्कृता

(५) नयोपदेशावचूरिः/संस्कृता

(६) नववाडस्वाध्यायः/संस्कृता

(७,८) नेमिभक्तामरम्[१] (स्वोपज्ञटीकाऽलङ्कृतम्)/संस्कृता

१ मदीयभाषान्तरस्पष्टीकरणादिपूर्वकं मुद्रापितमिदं काव्यं श्रीआगमोदयसमित्या श्रीभक्तामरस्तोत्रपादपूर्तिरूपस्य काव्यसङ्ग्रहस्य प्रथमे विभागे। अस्य अवतरणरूपे द्वितीये पद्ये नेमिसम्बोधनमिति नाम निरदेशि ग्रन्थकारै (प्रेक्ष्यतां ९३तमं पृष्ठम्)।

(९) पर्युषणाष्टाह्निकाव्याख्यानम्/संस्कृता

(१०) प्रतिमाशतकस्य लघुवृत्तिः/ संस्कृता/१७९३ (माघशुक्लाष्यम्यां गुरुवासरे)

(११) महावीरस्तोत्रवृत्तिः/संस्कृता

(१२) मातृकाप्रकरणम्/संस्कृता

(१३) शान्तिनाथस्तुतिटीका/संस्कृता/१७६५

(१४) होलिरजः (हुताशिनी) कथा/ संस्कृता/१७९२

गौर्जरकृतयः—

(१) अम्बडरासकः/ गौर्जरी/१७७५ (ज्येष्ठमासि कृष्णपक्षे द्वितीयायाम्)

(२) आध्यात्मिकस्तुतिः/गौर्जरी/१७९९ ('उठी सवेरे')/

(३) आषाढभूतिस्वाध्यायः

(४) चिंतामणिपार्श्नाथस्तोत्र बालावबोध/गौर्जरी

(५) झांझरियामुनिस्वाध्यायः/गौर्जरी/१७५६

(६) नेमिनाथमासद्वादशकम् /गौर्जरी

(७) त्रयोदशकाठियास्वाध्यायः /गौर्जरी

(८) बुद्धिलविमलासतीरासकः

(९) सभाचमत्कारः/गौर्जरी

(१०) सुभद्रासतीरासकः/गौर्जरी/पाटणनगरम्/१७९१

(११) हरिबलमच्छीरासकः/गौर्जरी/रूपपुरम्/१७६९

॥ऐँ॥

श्रीभावप्रभसूरिरचितम्

॥अष्टाह्निकाधुराख्यानम्॥

॥श्रीगुरुभ्यो नमः॥

नत्वा गुरुं गिरं चापि श्रीभावप्रभसूरिणा।
अष्टाह्निकाधुराख्यानं भविबोधाय वायते[1]॥१॥

तद्यथा हतसकलकठिनकर्ममर्मणि विहितशर्मणि धृतलोकोत्तरनर्मणि श्रीपर्युषणापर्वणि समागते सकलसुरासुरेन्द्राः सम्भूय अष्टमे श्रीनन्दीश्वरनाम्नि द्वीपे समागच्छन्ति। तत्र द्वापञ्चाशच्चैत्यानि सन्ति। परं कीदृशानि? शाश्वतानि सदा शोभनानि चतुर्द्वाराणि वन्दनमालिकासहितानि मध्ये अष्टोत्तरशतजिनबिम्बमण्डितानि प्रतिद्वारं प्रतिस्तूपं चत्वारि चत्वारि जिनबिम्बानि सर्वमीलने चतुर्विंशत्युत्तरं शतं जिनबिम्बानां प्रतिचैत्यं भवति। ते देवा अत्युग्रभावेन अत्राष्टाह्निकामहोत्सवं कुर्वन्ति। सुरभिभिः पुष्पादिभिः विधिना जिनबिम्बानि पूजयन्ति, जिनगुणान् स्तुवन्ति, गायन्ति, नाटकं विदधति च। पश्चात्स्वस्थानं गच्छन्ति।

तथा महाजनो येन गतः स पन्थाः इति मत्वा अस्मिन् पर्वणि विशेषतो मनुजभवत्वाद् धर्माधिकारिणः श्रावकाः भवेयुः, यतः-

देवा विसयपसत्ता नेरइया तिव्वदुक्खसंसत्ता।
तिरिया विवेगविगला मणुयाणं धम्मसामग्गी॥ **इति।**

(रत्नसञ्चय १२०)

ततः प्रथमं समीपमष्टाह्निकागमनं ज्ञात्वा भव्यप्राणिभिर्दयायुक्तैः-कोमलपरिणामैः त्रसादिजन्तून् सम्यक् संशोध्य पिष्टादिकृत्यं करणीयम्। नातिबहु नातिस्तोकम् अष्टदिननिर्वाहकारकमेव एव करणीयम्, बहुकरणे अग्रे जीवोत्पत्तिहेतुः

---

१ **तायते** इति को। तन्यते इति वाच्यते इति वा भाव्यम्।

स्यात्, स्तोककरणे चान्तरालेऽवश्यं[१] नवीनारम्भकरणीयत्वात्। तत्रापि शीघ्रविनाशि द्रव्यं न कर्तव्यम्, यत्कृतं तत् सम्यग्विधिना रक्षणीयम्। जलादिस्थानं सुरक्षणीयम्। अयमुत्सर्गविधिः।

अथ द्रव्यक्षेत्रकालभावमाश्रित्य यदा बहुवर्षा जीवोत्पत्तिः शीघ्रं भवति तदा सदयं निरवद्यं नवीनं कृत्वा भोक्तव्यम्, न पुनः सावद्यं समाचरणीयम्।

पुनरष्टदिनपर्यन्तं मलिरहितं धर्मकर्मयोग्यं वस्त्रभूषणादि धार्यम्। नित्यशुभाहारेण कायशुद्धिर्धार्या कठिनादिकुत्सितवाणीवर्जनेन वाक्शुद्धिः कर्तव्या। शुभाध्यवसायेन[२] मनःशुद्धिरपि ब्रह्मचर्यं च धार्यम्। पुष्टधर्मालम्बनं विना नवीनारम्भो न कर्तव्यः। घाञ्चिकभृष्टकर्मकारकादि महारम्भप्राणिषु यथाशक्ति आरम्भो निवारणीयः। स्वशक्तौ बन्दिमोक्षश्च कार्यः। ग्राममध्येऽमारिघोषणा काराप(र)णीया। पर्युषणा पालनीयेति।

श्रीजिनालये विशेषतः पङ्कधूल्यादिकं दूरीकृत्य शुभपुष्पोत्करैः सुगन्धद्रव्यैर्दीपादिभिश्च यतना विधिना जिनबिम्बे पूजारचना कर्तव्या येन सुलभबोधिर्जीवः तां दृष्ट्वा जिनधर्मं प्राप्नुयात्, स्वसम्यक्त्वं निर्मलतरं भवति, लोके जिनशासनस्य महती प्रभावना जायते चेति। नित्यशो जिनालये गन्तव्यम्। यथाशक्ति पूजाचैत्यवन्दनादिकं कर्तव्यम्।

अशनाद्यर्थं साधवो निमन्त्रणीयाः, विशेषतः शैक्षग्लानानाम् आहारौषधाद्यर्थम् उपयोगो दातव्यः। यतोऽस्मिन् दिने दत्तं महत्पु(हापु)ण्याय भवति। यथाशक्ति प्रत्याख्यानं कर्तव्यम्। क्रोधादीनां निग्रहता झगटकादि[३]राटिर्न विधेया। द्यूतादिक्रीडनं दूरतः त्याज्यम्। यतोऽस्मिन् पर्वणि धर्मकृत्यं कृतं सत् महते सुखाय स्यात्, अधर्मकृत्यं कृतं सत् महते दुःखाय स्यात्। यतः—

अन्यस्थाने कृतं पापं धर्मस्थाने हि मुञ्चति।
धर्मस्थाने कृतं पापं वज्रलेपो भविष्यति॥ ()

सन्ध्याद्वयेऽपि प्रतिक्रमणं कर्तव्यम्। कृपणता त्याज्या। सप्तक्षेत्र्यां वित्तवपनम्।

---

१ **अकम्पे** इति चं।

२ इत आरभ्य **यदिनात्** पर्यन्तः पाठः नास्ति चं।

३ झगडो इति भाषायाम्।

अनुकम्पायोग्येऽनुकम्पा कर्तव्या। विशेषतः साधुश्रावकादिसुपात्र(त्रे) धनवितरणम्। यथा श्रीभरतचक्री सकलसाधर्मिकाणां वात्सल्यं चकार। तथा निजवित्तानुसारेण सुश्रावकः तेषां वात्सल्यं कुर्यात्। अथ योग्ये सर्वस्मिन् काले दत्तं दानं सुखाय भवति, विशेषतः पारणकोत्तरपारणकयोर्दिने च। ततो विशेषेणात्र पर्वणि साधूनां पात्रं पोषणीयम्।

दानम् उद्यापनं च विना कृतमपि तपो विशेषलाभाय न स्यात्। अत्र च विशेषेण यथाशक्ति तपः कर्तव्यम्—अष्टाह्निकातपः, कल्पतपः, अष्टमतपश्च।

तदा(था) सङ्घभक्तिर्ज्ञानभक्तिश्च नियमेन कार्या।

अथ भो! भव्याः! श्री पर्युषणामहोत्सव एव राजा युष्माकं महते सुखायास्तु।- स च कीदृशः? निष्कासितमिथ्यात्व-क्रोध-मान-माया-लोभ-लक्षणपञ्च(ट)-कुलः[१], संस्थापितसम्यक्त्व-क्षमा-मृदुत्व-सरलत्व-निर्लोभत्व-लक्षणनवीनपञ्च(ट) कुलः। पुनः कीदृशः स? कल्पसूत्रव्याख्यानैरेव पञ्चदिव्यैर्गजादिलक्षणैः स्थापितः, पुनर्भविकलोकैः कृतपट्टाभिषेकोत्सवः।

अथास्यैव नवीननृपस्य वर्धापनमाह। चित्तमेव विशालं स्थालम्, तत्र श्रावकगुणश्रेणिरेव शुद्धशालिगणः, सम्यक्त्वमेव पट्टकूलत्रयम्, विवेकः धर्माधर्मभेद एव नालिकेरम्, जैनाज्ञैव दूर्वा, भाव एव चन्दनम्, लोकानुराग एव कुङ्कुमम्, शुभकीर्तिरेव च वर्धापनम्, कर्मशत्रूणां जयायास्तु।

अथ कल्पधुरिकदिनात् प्राग्दिने कल्पतरु इव वाञ्छितकारकस्य श्रीकल्पसञ्ज्ञकमहागमस्य पुस्तकमादाय सुकृतिना श्रद्धालुना श्रावकेन निजगृहे-रात्रिजागरं कृत्वा प्रगे कल्पधुरिकदिने महामहोत्सवेन वस्त्रसुवर्णादिभूषणभूषित-सधवाधवलाध्वनिप्रगुणीकृतसुशब्दवादित्रकलितेन सकलसङ्घसहितेन हस्त्या-दिवाहनारूढसुवेषकुमारादिहस्तयुगलगत[२]पुस्तकेन वाञ्चयमवसतिं समागत्य निरवद्यासनासीन[३]श्रीगुरुकरकमले दीयते। ततः सकलसङ्घः सावधानीभूय

---

१ पटोळुं इति भाषायाम्। रेशमी वस्त्र (मगुको २९५)

२ **स्तगत** इति चं।

३ नास्ति चं।

योजितकरकमलः[१], श्रीगुरुमुखन्यस्तविमलनेत्रयमलः, वर्जितसकलप्रमादः, प्रवर्धमानचित्तप्रासादः, रोदनविकथाकथनकोला-हलादिशब्दरहितः, श्रीगुरूणां विलेपननाणकादिनाकृताङ्गपूजः, नाणक-कर्पूररत्नादिखचितसुपृष्टक-सुवेष्टनवस्त्रादि-भिश्च कृतपुस्तकपूजः विहित-स्थपनकाभक्तिः, कृत-गोधूलिकादिकृत्यव्यक्तिः, विस्तरतः श्रीकल्पसूत्र-व्याख्यानं महामङ्गलभूतं[२] श्रीगुरुमुखाब्जाच्च[३] शृणोति इति।

अथाष्टाह्निकाकृत्यमाह[४]। प्रथमाष्टाह्निका मङ्गलदीपशिखा-व्याजेन इति कथयति तदाह— भो भव्याः! शृणुत एक एवान्यदेवनिराकरणेन श्रीसर्वज्ञो जिनेश्वरो लोकानां शाश्वतं निराबाधं सुखं करोति। अन्ये सुरा ऐहिकं सुखं स्तोकं कुर्वन्ति वा न वा।- यथा सूर्यो जगति प्रकाशं करोति तथा चन्द्रदीपरत्नानि प्रकाशं न कुर्वन्ति इति हेतोर्भव्य-प्राणिभिर्जिनाग्रेऽमन्दतेजा मङ्गलदीपः कर्तव्यः। इत्यष्टाह्निकायाः प्रथमदिनकृत्यम्।

अथ द्वितीयाष्टाह्निका घण्टाचामरयुग्मचेष्टयेति कथयति। इति किम्? तदाह—यः प्राणी धर्ममूर्तिः ह[५]तरागद्वेषयुग्मस्य सर्वज्ञस्य श्रीतीर्थङ्करस्य चरणयुगलं हस्त[६]युगलेन पूजयति स परभवे स्वर्गमोक्षौ प्राप्नुयादेव। यो नयनयुगलेन जिनेश्वररूपं पश्यति, यः कर्णयुग्मेन जिनगुणान् धारयति स इह दिव्यनयनो दिव्यकर्णः सर्वोत्कृष्टं हर्षं भजेद् इति हेतोः श्रावकैर्घण्टाचामरयुग्मस्य वादनवीजनकार्यं कर्तव्यं जिनाग्रे इति द्वितीय-दिनकृत्यम्।

अथ तृतीयाष्टाह्निका। त्रिवारं पुष्पाञ्जलिच्छलेनेति वदतीव इति किम्? तदाविष्करोति— यस्य श्रीसर्वज्ञदेवस्य छत्रत्रयशोभितस्य त्रिभुवननायक[७]स्य ज्ञान-दर्शन-चारित्रत्रयोपदेशकस्य वप्रत्रयमण्डितसमवसरणस्य कालत्रयभीतिभिदः त्रिकालविदः ***त्रिपदी उपन्नए वा विगमए वा धुवए वा*** इति लक्षणरूपा गङ्गानदीत्रिपथगा त्रिभुवनं पवित्रयति अतः कारणात् सुश्रावकैः त्रिकालेषु

---

१ इत आरभ्य **विस्तरतः** पर्यन्तः पाठः नास्ति चं।

२ नास्ति चं।

३ **ब्जेन** इति चं।

४ **प्रथममाह** इत्यधिकं चं।

५ **हि** इति को।

६ **लस्य कर** इति चं।

७ **नाथ** इति चं।

प्रभातादिषु अतीतादिषु वास्य परमदेवस्य पूजा कर्तव्या। त्रिशुद्ध्या रत्नत्रयलाभाय विश्वत्रयाग्रपदप्राप्तये च इति हेतोर्भव्यजनैः छत्रत्रयशोभा त्रिवारं पुष्पाञ्जलिक्षेपश्च जिनस्य क्रियते इति तृतीयदिनकृत्यम्।

अथ चतुर्थाष्टाह्निका चतुर्विधसङ्घकृतस्तवनप्रतिशब्दैरिति कथयति। इति किम्? तदाह- भोः! भव्यप्राणिनः शृणुत। अयं सर्वज्ञदेवश्चतुर्मूर्तिः प्रहतचतुर्गतिः चतुर्विधदेवकृतसमवसरणः संस्थापित-चतुर्विधसङ्घः चतुर्विधधर्मोपदेशकः प्राप्ता-नन्तज्ञानदर्शनसुखवीर्यचतुष्टयः सर्वोत्कृष्टो विजयते तेन हेतुना भव्यैश्चतुष्कषायान् विमुच्य चतुर्थवर्गाभिलाषिभिरस्यैव देवस्य सेवा विधेया इति हेतोः श्रावकैर्जिनाग्रे चतुर्विधसङ्घसहितैरथवा चतुर्विधसङ्घाधिकारप्रतिबद्धं स्तवनं गीयते इति चतुर्थदिनकृत्यम्।

अथ पञ्चम्यष्टाह्निका पञ्चशब्दवादित्रैरिति ब्रूते इति किम्? तदेवाह— हे! जनाः! यूयं पञ्चेन्द्रियविषयाँस्त्यजत, पञ्चशुभभावनामण्डितानि पञ्च महाव्रतानि धत्त, पञ्चज्ञानवतां सेवां कुरुत येन पञ्चमी गतिः स्याद् इति हेतो श्रावकैर्जिनाग्रे पञ्चशब्दवादित्रपूजा कर्तव्या इति पञ्चमदिनकृत्यम्।

अथ षष्ट्यष्टाह्निका भट्टोद्गीयमानषट्शब्दगीतशब्दैरिति कथयति इति किम्? तत्स्पष्टीकरोति— भो! भव्या अयं घृत-तेल-गुल-दधि-दुग्ध-पक्वान्नलक्षणषड्विकृतिवाञ्छां त्यजति अतो यूयं मधुर-तिक्त-कटु-कषायाम्ल-लवणलक्षणषड्रसास्वादं परिहरत। यूयं षड्जीवनिकायान् रक्षत। यूयं बहिरन्तरङ्गषड्भेदं तपः कुरुत। यूयं काम-क्रोध-मान-लोभ-मद-हर्षलक्षणान्तरङ्गारिषड्वर्गान् विनाशं नयत। यतः—

कामः क्रोधस्तथा लोभो हर्षो मानो मदस्तथा।
षड्वर्गमुत्सृजेदेनं तस्मिन् त्यक्ते सुखी भवेत्॥

कामादयः प्रतीताः। हर्षलक्षणं तु निर्निमित्तं परदुःखोत्पादनेन स्वप्रमोदो हर्ष इति। यूयं जिनस्य षड्तुजां पूजां तदभावे मानसीं वा विधत्त। इति हेतोः श्रावकैः षट्पदगीतध्वनिः षड्तूत्पन्नपुष्पपत्रादिभिः पूजा च जिनस्य क्रियते इति षष्ठदिनकृत्यम्।

अथ सप्तम्यष्टाह्निका जिनाग्रे षड्ज-ऋषभादि-सप्तस्वरसहित-गीतकैतवेनेति

कथयति इति किम्? तदुच्यते—सप्तव्यसनानि रत्नप्रभादि-सप्तनरकद्वाराणि त्यक्त्वा, इहलोकपरलोकादानाक-स्मान्मरणाजीविका-श्लाघालक्षणसप्तभयानि हित्वा धर्मभूपालराज्याङ्गवद् जिनभुवन-बिम्ब-पुस्तक-साधु-साध्वी-श्राद्ध-श्राद्धीलक्षणानि सप्त क्षेत्राणि सम्यक्सेवतानि कृत्वा, जीवा[१]जीवाश्रवबन्धसंवरनिर्जरामोक्षलक्षणानि सप्त तत्त्वानि। अत्राश्रवपदे पुण्यपापतत्त्वे प्रविष्टे, यतः शुभाशुभकर्मणोराश्रव शुभपुण्याश्रव अशुभपापाश्रव इति सम्यग्ज्ञात्वा पर्युषणापर्वसमाराधनं कुरुत इति हेतोः श्रावकैः सप्तस्वरभावितस्तवनं जिनाग्रे गीयते इति सप्तमदिनकृत्यम्।

अथाष्टम्यष्टाह्निका मङ्गलकाष्टदीपकच्छलेनेति कथयति इति किम्? तदेव प्रादुष्करोति— भो! श्राद्धाः यूयं जाति-कुल-रूप-बल-श्रुत-तपो-लाभ-श्रीलक्षणानि अष्टौ मदस्थानानि मुक्त्वा, अष्टप्रातिहार्यशोभितं जगतः प्रभुदेवमष्टप्रकाराभिः पूजाभिर्दुष्टाष्टकर्मविनाशनाय पूजयत इति हेतोः श्रावकैर्जिनाग्रेऽष्टौ मङ्गलदीपाः कर्तव्याः। इति अष्टमदिनकृत्यम्।

एते अष्टाह्निकादिवसाः सर्वोत्कृष्टा अनन्यसदृशा अधिककलात्वेन चन्द्रातिरेकाः सन्ति। अतः इमे श्राद्धानां चित्तसमुद्रं नयनकुमुदावलिं च उल्लासयन्ति कन्दर्पतापमोहान्धकारनाशाय भवन्ति चेति।

अथात्र[२] पर्वणि गुणसमृद्धानां निन्दा न कार्या सर्वथैव, यतो ये श्रावकपाशाः(काभासाः) क्लिष्टकर्माणः कर्मचण्डालाः क्रूरप्रकृतयो निन्दक-स्वभावाः देवगुरुसाधारणद्रव्यभक्षकाः चतुर्विधसङ्घस्यावर्णवादनाः परमपूज्यानां देवतानां गुरुणां[३] च गालिं ददति, असमञ्जसं जल्पन्ति, यदि केनापि प्रकारेण गर्वेण कुललज्जया वा कुतश्चिद्भयाद्वा गुर्वादिषु दानं ददति तथापि ते बहुविधां दुर्गतिं प्राप्य भवान्तरे दुर्भगाः हीना दीना[४] दरिद्राः वराका रोगिणः शङ्काशश्रावकवल्लाभरहिताः क्षीणगात्राः कृपापात्रं भवेयुः।

---

१ कर्तुः लेखकस्य वा टीप्पणिः— **वाचकमुख्यश्री उमास्वातिना तत्त्वार्थशास्त्रे उक्तम्, तच्च सूत्रमिदम्—जीवाजीवाश्रवबन्धसंवरनिर्जरामोक्षास्तत्त्वम् इति।**

२ **अष्टाह्निका** इति चं।

३ नास्ति चं।

४ नास्ति चं।

अथ ये च[१] श्रावकरूपा देवगुरुभक्तिकारकाः देवादिद्रव्यरक्षाकारकाः तेषां[२] यशोवादिनस्ते सौभाग्यादिगुणोपेताः स्युः। यथा श्रीऋषभदेवजीवो धनसार्थवाहः साधुभक्तिभाक् सन् कल्याणपरम्पराभागी[३] –यशोराशिः जातः।

यतः उक्तं पद्मानन्दमहाकाव्ये

धनस्य नव्यैः सुरभिस्वभावैः क्रीडागतः क्रोडमृगैन्दुगौरैः।
पतद्ग्रहः स्त्यानघृतैरशोभि ब्रह्माण्डभाण्डं तु भृतं यशोभिः॥

तथा च अबद्धमुखत्वविरहेण मात्सर्यरहितेन चारुप्रकृत्या सौम्यस्वभावेन भक्तिपरायणेन गुरुषु प्राणिभिर्भवितव्यम् अङ्गर्षिवत्। कोऽयं अङ्गर्षिः? तत्कथा चेयम्-

चम्पायां नगर्यां कौशकार्यनामोपाध्यायो बभूव। तस्य द्वौ शिष्यौ अङ्गर्षिरुद्रकनामानौ बभूवतुः। तयोर्मध्ये प्रथमोऽङ्गर्षिः सौम्यमूर्तिः प्रियम्वदः गुरुभक्तिरतः आस्तिकः विनीतः सन्यायचारी कस्यापि न वञ्चकः विशेषत उपाध्यायस्य चेति। द्वितीयो रुद्रकः पुनः विपरीतशीलः क्रूरचित्तः[४] धूर्तः शूकल[५] इव दुर्विनीत आसीत्। अथ उपाध्यायोऽङ्गर्षिः बहुमेने विनयादिगुणयुक्तत्वात् ततस्तद्भावं ज्ञात्वा रुद्रकोऽङ्गर्ष्युपरि रुष्टः तच्छिद्रविलोकनाय तत्परो बभूव। अथैकदा उपाध्यायेन प्रभात इन्धनानयनाय द्वौ परिहितौ। ततोऽङ्गर्षिः उपाध्यायस्याज्ञां सबहुमानं गृहीत्वाटवीं ययौ। इतरस्तु मूर्खशेखरतया गुर्वाज्ञायां मन्दपरिणामित्वेन च द्यूतक्रीडनादिविलोकनार्थं मध्यदिनं यावद्यत्र तत्र बभ्राम पश्चात्स्मृताध्यापकादेशश्चलितोऽटवीं प्रति। तस्मिन्नवसरे गृहीतप्रौढकाभारकाष्टमायान्तमङ्गर्षिं ददर्श च ततो भयभ्रान्तो शीघ्रं गच्छन्नेकत्र विजने नद्या अवतरणमार्गे पन्थकनाम्ने पुत्राय भक्तं दत्वा प्रतिनिवृतां बृहत्काष्ठभारावनम्रदेहां ज्योतिर्यशोऽभिधानां वृद्धयोषितं विलोक्य निर्दयत्वाद् विस्मृतधर्ममार्गस्तां निहत्य गृहीततत्काष्ठभारः प्रतिनिवृत्तो

---

१ **ये च** नास्ति चं।

२ **अन्येषां** चं।

३ **भोगी** इति चं।

४ **विपरीतः कुशीलः** इति चं।

५ = तोफानी घोडो श.र.म.।

द्रुततरगमनेन मार्गान्तरेण उपाध्यायसमीपमागत्येत्युक्तवान्— हे उपाध्याय! त्वं शृणु। तव वल्लभतरच्छात्रस्य चेष्टितं सोऽङ्गर्षिस्तवाज्ञां तृणवदप्यमन्यमानः किञ्चित् क्रीडासक्तचित्तोऽपराह्णं यावत् स्थित्वा[1] सम्प्रत्येवाटवीं गन्तुमिच्छुः अन्तराले वराकीं पन्थकवत्सपालमातरं दारुभाराक्रान्ताम् आलोक्य कृकाटिकामोटनेन मारयित्वा सङ्गृहीततत्काष्ठभार एष आगच्छति। अथ अत्रान्तरे अङ्गर्षि आयातः। ततोऽतिकुपितेन उपाध्यायेन हक्कितः[2]— रे दुष्ट! रे! पाप! त्वया तत्र गन्तव्यं यत्र मम दृष्टेरगोचरः इत्यादि कठोरवचनानि कथयित्वा स्वमन्दिरान्निर्धाटितोऽङ्गर्षि (र्षिः) परन्तु सौम्यमूर्तिः अङ्गर्षिः प्रकृतिसौम्यतया गुरुभक्तिरतत्वात् चोपाध्यायं प्रति मत्सररहितो नगरान्निर्गत्य नातिदूरे वृक्षच्छायोपविष्टः चिन्तयामास- अहो! अमृतमयचन्द्रमण्डलाद् अङ्गारवर्षणमिव असम्भावनीयमेतद् अजनि, यतोऽयम् उपाध्यायः प्रियम्वदचूडामणिः मां प्रति हूताग्निज्वालासमाना वाचोऽमुञ्चत् ततो नूनं ममैवात्र महानपराधः सम्भाव्यते। तच्च मया पुरा कृतं दुष्कृतं प्राप्तम्, तथाप्यहो धिङ्मां गुरुजनोद्वेगकारिणां मध्यमपुरुषानां शिरोमणिम्। लोके हि ते धन्याः सन्ति ये सर्वसत्त्वानां प्रीतिमुत्पादयन्तीत्यादि विशुद्धतराध्यवसायहेतून् परिभावयन् सोऽङ्गर्षिः समुत्पन्नजातिस्मरणः पूर्वभवाभ्यस्तभावनाभावितात्मा सन् केवलज्ञानश्रियं प्राप्तः। ततः तन्माहात्म्यरञ्जितैः समीपस्थैः देवैः कृतोऽस्यर्षेर्म[3]हिमा, महता शब्देन नगरमध्ये उद्घोषणा च कृता— भो भो लोकाः! शृणुत महापातकिना रुद्रकेन स्वयं वत्सपालजननीं हत्वा अङ्गर्षि[4]महर्षेः अभ्याख्यानमदायि, ततो नासौ रुद्रको द्रष्टुम् आलापयितुम् च योग्यः। इत्यादि घोषणां श्रुत्वा पश्चात्तापानलदन्दह्यमान उपाध्यायो नगरलोकेन सहागत्य महर्षिं क्षमयामास। ततः केवलिना धर्मोपदेशः दत्तः तं श्रुत्वा जातसंवेग उपाध्यायः प्रतिबुद्ध इति। रुद्रकोऽपि लोकेन निन्द्यमानः प्राप्ततीव्रानुतापः परमसंवेगं गतः केवलश्रियं प्राप्तः।

इत्येवं प्रकृतिसौम्यगुणो देवगुरुभक्तिरतः श्रीदेवगुरूणामनिन्दकोऽदुर्मुख

---

१ इत आरभ्य **मारयित्वा** पर्यन्तः पाठः नास्ति चं।

२ **तिकोपेन उपाध्यायोऽवदत्** इति चं।

३ **स्य म** इति चं।

४ **अङ्गर्षे**ः इति चं।

उदारतादिगुणयुक्तः कृपणतामुक्तः आत्मदूषणान्वेषी परगुणगवेषी अक्रोधी अमानी अमायी अलोभी विनयनम्रचित्तः धर्ममार्गव्ययीकृतवित्तः प्राणी श्रीअङ्गर्षिवद् विशेषतः श्रीपर्युषणापर्वणि निःशल्यो धर्माधिकारी भवति।

पुनरत्र विशेषतो धर्मार्थिभिः अशुभा कथा न कार्या। तथा[1] चागमः— ***सत्त विगहाउ पण्णत्ताओ।*** सप्त कथाः प्रज्ञप्ता इत्यर्थः। ***तं[2] जहा- इत्थिकहा भत्तकहा देशकहा रायकहा मिउकालुणिआ दंसणभेअणी चरित्तभेअणी।*** (स्थानाङ्गसूत्रम् ७.५६९) तत्राद्याश्चतस्रः प्रसिद्धाः तथापि किञ्चिदुपदिश्यते। तत्र स्त्रीकथा— सा तन्वी सुकोमला[3] सुभगा मनोहर[4]रुचिरुन्नतपयोधरा कमलेक्षणा इत्यादि इतरा तु दुर्भगा उष्ट्रगतिः मलीमसदेहा काकस्वरेति।

अथ भक्तकथा— अहो परमान्नं सुस्वादं पक्वान्नं रम्यम् इत्यादि ।

अथ देशकथा— रम्यो मालवक इत्यादि।

अथ राजकथा— अयं राजा सूर इत्यादि।

अथ मिउकालुणीय त्ति। श्रोतृजनानां हृदये मार्दवोत्पादकत्वान्मृद्वी सा चासौ कारुणिकी च कारुण्यवती मृदुकारुणिकी पुत्रादिवियोगदुःखदुःखितमात्रादिकृत-कारुण्यरसगर्भ्या प्रधाना इत्यर्थः। तद्यथा —हा पुत्र! हा वत्स! मामनाथां मुक्त्वा त्वं कुत्र गत इत्यादिका।

अथ दर्शनभेदिनी ज्ञानादिप्रकर्षतः कुतीर्थिकप्रशंसादिरूपा। तद्यथा—

सूक्ष्मयुक्तिशतोपेतं सूक्ष्मबुद्धिकरं परम्।
सूक्ष्मार्थदर्शीभिः दृष्टं श्रोतव्यं बौद्धशासनम्॥ इत्यादि।

एवं हि श्रोतॄणां तदनुरागात् सम्यग्दर्शनभेदः स्यादिति।

अथ चारित्रभेदिनी। न सम्भवति इदानीं महाव्रतानि प्रमादबहुलत्वाद् अती(ति)चारप्रचुरत्वाद् अतिचारशोधकाचार्यतत्कारकसाधुसाध्वीनां च अभावाद् ज्ञानदर्शनाभ्यां तीर्थं प्रवर्तत इति ज्ञानदर्शनकृत्येष्वेवादरो विधेय इति। अनया कथया

---

१ इत आरभ्य **पन्नत्ता** पर्यन्तः पाठः नास्ति चं।

२ इत आरभ्य **प्रसिद्धाः** पर्यन्तः पाठः नास्ति चं।

३ **मनोहरा शुभगा दुर्भगा** इति चं।

४ इत आरभ्य **इतरा तु** पर्यन्तः पाठः नास्ति चं।

प्राप्तचारित्रस्यापि तद्वैमुख्यमुपजायते किं पुनः तदभिमुखस्य? इति चारित्रभेदिनी इति।

विकथाप्रवृत्तो हि प्राणी प्रायो रागद्वेषवान् भवति। तद्वशाच्च न युक्तायुक्तं विवेचयति स्वार्थहानिमपि न लक्षयतीति प्रतिषिद्धा एताः अतो हेतोः अत्र पर्वणि खड्गादिद्रव्याधिकरणं क्रोधादिभावाधिकरणं त्यक्त्वा भो भव्याः! सम्यक्श्रीपर्युषणापर्वाराधनेन परमपदसुखं स्वाधीनं कुरुत। शाश्वतसुखदानदक्षश्रीजिन शासनप्रभावात्। श्लोकाः—

अणहिल्लाभिधे रम्ये पत्तने धनीपूरिते।
चैत्यादिहर्म्यसंयुक्ते ढण्ढेरसञ्ज्ञपाटके॥

पौर्णिमीयाभिधे गच्छे स्वच्छातुच्छगुणान्विते।
विनयप्रभपट्टाब्जेऽभवन् सूर्यसमाः क्रमात्॥

लेखिताऽनेकचित्कोशा आचार्यगुणसंयुता।
सद्विद्याम्बुधयः श्रीमन्महिमाप्रभसूरयः॥

तेषां पट्टभृतेदं हि श्रीभावप्रभसूरिणा।
अष्टाह्निकाधुराख्यानं कृतं स्तात्पुण्यवृद्धये॥

॥इति श्री अष्टाह्निकाधुराख्यानं सम्पूर्ण(म्)[१]॥

---

१ **चं प्रतिप्रशस्ति-** श्रीपाटणमध्ये लि. पं. हेमराज सं.१८३८ वैशाख वदि १३
को प्रतिप्रशस्तिः- इति श्री अष्टाह्निकाधुराख्यानं श्रीभावप्रभसूरिकृतं समाप्तं मन्दबुद्धिशिष्याणां वाचनाकृते सं. आसोज सुद १०ऽर्के लि. पं. विनै(विनय) विजै(विजय)

||ઐँ||

આ.શ્રીભાવપ્રભસૂરિરચિત

અષ્ટાહ્નિકા ધુરાખ્યાન

(અનુવાદ)

||શ્રી ગુરુને નમસ્કાર||

ગુરુને અને ગિરાને (સરસ્વતી) નમસ્કાર કરીને શ્રીભાવપ્રભસૂરિ ભવિ જીવો માટે અષ્ટાહ્નિકા ધુરાખ્યાન વાંચે છે.

બધા જ કઠણ કર્મના મર્મને ભેદનારું, સુખ આપનારું, લોકોત્તરદેવે ધારણ કરેલું પર્યુષણાપર્વ આવે ત્યારે બધા જ સુર (વૈમાનિક) અને અસુર ઇંદ્રો સાથે મળીને આઠમા શ્રી નંદીશ્વર નામના દ્વીપમાં આવે છે. ત્યાં બાવન ચૈત્યો છે. તે કેવાં છે? શાશ્વત છે, સદા શોભતાં છે, ચાર દરવાજાવાળાં છે, વંદનમાલાથી સહિત છે, વચમાં એકસો આઠ જિનબિંબોથી મંડિત છે. દરેક દરવાજે, દરેક સ્તૂપે ચાર ચાર જિનબિંબ છે. બધું મળીને દરેક ચૈત્યમાં એકસો ચોવીશ જિનબિંબો છે. તે દેવો અતિ તીવ્ર ભાવથી અહીં અટ્ઠાઇ (આઠ દિવસનો) મહોત્સવ કરે છે, સુગંધી પુષ્પોથી વિધિપૂર્વક જિનબિંબોની પૂજા કરે છે, જિનના ગુણોની સ્તુતિ કરે છે, ગીત ગાય છે અને નાટક કરે છે પછી પોતાનાં સ્થાને જાય છે. તે રીતે મહાન્ પુરુષો જે રસ્તે ચાલે તે રસ્તે જવું એમ માનીને આ પર્વમાં મનુષ્યભવમાં હોવાથી શ્રાવકો વિશેષ રીતે ધર્મના અધિકારી બને. કેમ કે દેવો વિષયમાં આસક્ત છે, નારકો તીવ્ર દુઃખથી ત્રસ્ત છે, તિર્યંચો વિવેકરહિત છે, મનુષ્યોને જ ધર્મની સામગ્રી મળી છે.

તેથી સર્વ પ્રથમ પર્યુષણાની અટ્ઠાઇ આવી રહી છે તે જાણીને દયાળુ અને કોમળ પરિણામવાળા ભવ્યજીવોએ (અનાજ વગેરેમાં) ત્રસાદિ જંતુઓની જયણા કરીને લોટ વગેરે બનાવવા. તે પણ આઠ દિવસ ચાલે એટલા જ બનાવવા. વધારે પણ નહીં કે ઓછા પણ નહીં. વધારે કરવાથી એમાં આગળ

ઘણા જીવોની ઉત્પત્તિ થઇ શકે છે. ઓછું કરવાથી વચ્ચે જ નવો લોટ બનાવવો પડે છે. તેમાં પણ જલ્દી બગડી જાય તેવું દ્રવ્ય ન બનાવવું. જે બનાવ્યું હોય તેને સારી રીતે વિધિથી સાચવવું. પાણી રાખવાનું સ્થાન સારી રીતે સાચવવું. આ ઉત્સર્ગવિધિ છે.

હવે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ, ભાવને આશ્રયીને જ્યારે ઘણો વરસાદ થાય, જીવોત્પત્તિ જલ્દી થાય ત્યારે દયા પૂર્વક નિરવદ્ય (પાપ ન લાગે તેવું) નવું કરીને ખાવું પણ સાવદ્ય ન આચરવું.

બીજું, આઠ દિવસ સુધી મેલ વગરનાં ધર્મકર્મને યોગ્ય વસ્ત્ર આભૂષણ વગેરે પહેરવા. હંમેશા શુભ આહારથી કાયશુદ્ધિ ધરવી, કઠોર અને ખરાબ વાણીનો ત્યાગ કરીને વચનશુદ્ધિ કરવી. શુભ અધ્યવસાયથી મનની શુદ્ધિ કરવી અને બ્રહ્મચર્યને ધારણ કરવું. ધર્મનાં પુષ્ટ આલંબન વિના નવો આરંભ ન કરવો. ઘાંચી, ભટ્ઠીમાં કામ કરનારા, મહારંભ કરનારા માણસો પાસે યથાશક્તિ આરંભનું નિવારણ કરાવવું. શક્તિ મુજબ કેદીને છોડાવવા. ગામમાં અમારી ઘોષણા કરાવવી. આ રીતે પર્યુષણાનું પાલન કરવું.

શ્રી જિનાલયમાં વિશેષથી કચરો ધૂળ વગેરે દૂર કરીને સારા પુષ્પના ઢગલાથી સુગંધી દ્રવ્યથી દીવો વગેરેથી જયણા અને વિધિ પૂર્વક જિનબિંબની પૂજા રચના કરવી જેથી તેને જોઇને સુલભબોધિ જીવ જિનધર્મને પામે, પોતાનું સમ્યક્ત્વ વધુ નિર્મળ થાય અને લોકમાં જિનશાસનની મોટી પ્રભાવના થાય. હંમેશા જિનાલયમાં જવું. શક્તિ મુજબ પૂજા-ચૈત્યવંદન વગેરે કરવા.

ગોચરી માટે સાધુ ભગવંતોને નિમંત્રણ આપવું, વિશેષથી નૂતનમુનિ તથા બિમાર સાધુઓના આહાર ઔષધ વગેરે માટે ઉપયોગ રાખવો. કેમ કે આ દિવસોમાં આપેલ દાન મહાન્ પુણ્ય માટે થાય છે. શક્તિ પ્રમાણે પચ્ચક્ખાણ કરવું. ક્રોધ વગેરેનો નિગ્રહ કરવો. ઝગડો રાડો ન કરવો. જુગાર વગેરે રમત દૂરથી છોડી દેવી. કારણ કે આ પર્વમાં ધર્મનું કામ કરો તો મોટા સુખ માટે થાય, અધર્મનું કામ કરો તો મોટા દુઃખ માટે થાય છે. જેમ કહ્યું છે-

બીજા સ્થાનમાં કરેલું પાપ ધર્મસ્થાનમાં છૂટે છે, ધર્મસ્થાનમાં કરેલું પાપ વજ્રલેપ થઇ જશે.

સવાર-સાંજ પ્રતિક્રમણ કરવું. કૃપણતા ત્યાગવી. સાત ક્ષેત્રમાં ધન વાવવું. અનુકંપા યોગ્યમાં અનુકંપા કરવી. વિશેષથી સાધુ શ્રાવક વગેરે સુપાત્રમાં ધન વાપરવું. શ્રીભરતચક્રીની જેમ બધાં સાધર્મિકોનું વાત્સલ્ય કરવું. તથા પોતાની ધનની શક્તિ પ્રમાણે સુશ્રાવક તેમનું વાત્સલ્ય કરે. હવે યોગ્યપાત્રમાં આપેલું દાન સુખને માટે થાય છે, પારણા અને ઉત્તરપારણાંના દિવસે આપેલું દાન વિશેષથી સુખને માટે થાય છે. તેથી આ પર્વમાં સાધુભગવંતોનું પાત્ર વિશેષ રીતે પોષવું.

દાન અને ઉદ્યાપન વિના કરેલું તપ વિશેષ લાભ માટે થતું નથી. આ પર્વમાં શક્તિ અનુસાર વિશેષ તપ-અટ્ઠાઇધરનું, કલ્પધરનું અને અટ્ઠમનું તપ કરવું.

તથા સંઘની ભક્તિ અને જ્ઞાનની ભક્તિ નિયમથી કરવી.

હવે હે! ભવ્યો! શ્રીપર્યુષણા મહોત્સવ રાજા જેવો છે. તે તમારાં મોટાં સુખ માટે થાઓ. તે કેવો છે? મિથ્યાત્વ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ રૂપી જૂનાં વસ્ત્રો ઉતારીને સમ્યક્ત્વ, ક્ષમા, મૃદુતા, સરલતા, નિર્લોભતા રૂપી નવાં વસ્ત્રો પહેરેલો છે. વળી તે કેવો છે? કલ્પસૂત્રનાં વ્યાખ્યાન હાથી વગેરે પાંચ દિવ્ય જેવાં છે. તેમના દ્વારા પર્યુષણ પર્વની રાજા તરીકે સ્થાપના થઇ છે. વળી ભાવુક લોકોએ તેનો પટ્ટાભિષેક ઉત્સવ કર્યો છે.

હવે આ નવા રાજાની વધામણી કેવી રીતે કરવી તે કહે છે. ચિત્ત એ જ વિશાળ થાળ છે, તેમાં શ્રાવકોના ગુણો એ જ શુદ્ધ ચોખા છે, સમ્યક્ત્વ એ જ ત્રણ પટોળાં (=રેશમી વસ્ત્ર) છે, ધર્મ અને અધર્મનો ભેદ કરવા રૂપ વિવેક એ જ નારિયેળ છે, ભગવાનની આજ્ઞા એ જ ધરો (પૂજામાં વપરાતું એક જાતનું લીલું ઘાસ) છે, ભાવ એ જ ચંદન છે, લોકોનો અનુરાગ એ જ કંકુ છે અને શુભ કીર્તિ એ જ વધામણું છે, આ વધામણું કર્મ શત્રુના જયને માટે થાઓ.

હવે કલ્પધર દિવસના આગલા દિવસે કલ્પવૃક્ષની જેમ વાંછિતને કરનારા કલ્પસૂત્ર નામના મહાન આગમનું પુસ્તક લઇને સુકૃત કરનારા શ્રદ્ધાળુ શ્રાવકે પોતાના ઘરમાં રાત્રિજાગરણ કરીને કલ્પધરના દિવસે મહામહોત્સવ સાથે વસ્ત્ર અને સોનાનાં દાગીનાથી શોભતી સધવા સ્ત્રીઓના અવાજ સાથે વાજિંત્રોના નાદ પૂર્વક સકલસંઘની સાથે હાથી વગેરે વાહનપર આરૂઢ થયેલા, સારો વેશ પહેરેલા કુમારના હાથમાં પુસ્તક રાખીને સાધુઓની વસતિમાં આવીને નિરવદ્ય આસન પર બેસેલા ગુરુના કરકમલમાં આપવું. ત્યાર પછી સકલ સંઘે સાવધાન થઇને બે હાથ જોડીને ગુરુના મુખ ઉપર બન્ને આંખો સ્થિર કરીને, બધા જ પ્રમાદનો ત્યાગ કરીને ચિત્તની પ્રસન્નતાને વધારતા રહીને, રડવું, વિકથા કરવી, કોલાહલ કરવો વગેરેનો ત્યાગ કરીને, શ્રી ગુરુની વિલેપન, નાણાં વગેરેથી અંગપૂજા કરીને, નાણું, કપૂર, રત્ન વગેરેથી ભરેલાં પુંઠિયાં, પોથીનું વસ્ત્ર વગેરેથી પુસ્તકની પૂજા કરીને સાપડાની ભક્તિ કરીને ગહુંલી કરીને વિસ્તારથી મહામંગલરૂપ શ્રી કલ્પસૂત્રનું વ્યાખ્યાન ગુરુના મુખકમલથી સાંભળે.

હવે અટ્ઠાઇનું કૃત્ય કહે છે. પહેલી અટ્ઠાઇ મંગલદીપની જ્યોતિ દ્વારા થાય છે. તે કહે છે. હે ભવ્યો! તમે સાંભળો. એક જ સર્વજ્ઞદેવ બીજા દેવોને છોડીને જિનેશ્વર લોકોને શાશ્વત અને નિરાબાધ સુખ કરે છે. બીજા દેવો ઐહિકસુખ થોડું જ કરે છે અથવા નથી કરતા. જગતમાં જેવો પ્રકાશ સૂર્ય ફેલાવે છે તેવો પ્રકાશ ચંદ્ર, દીપ કે રત્ન ફેલાવતા નથી. માટે ભવ્ય પ્રાણિઓએ જિનની આગળ અતિ તેજસ્વી મંગલદીપ કરવો જોઇએ. આ પ્રમાણે અટ્ઠાઇના પહેલા દિવસનું કૃત્ય પૂરુ થયું.

હવે બીજી અટ્ઠાઇ બે ઘંટ અને બે ચામરની ચેષ્ટાથી થાય છે. તે શું કહે છે? જે ધર્મી પ્રાણી રાગ-દ્વેષની જોડીને હણનારા સર્વજ્ઞ એવા તીર્થંકરના બે પગ બે હાથથી પૂજે છે તે પરભવમાં અવશ્ય સ્વર્ગ અને મોક્ષ પામે છે. જે બે આંખથી જિનેશ્વરનાં રૂપને જુએ છે, જે બે કાનથી જિનના ગુણોને ધારણ કરે છે (સાંભળે છે) તે આ જનમમાં દિવ્ય આંખવાળો દિવ્યકાનવાળો સર્વોત્કૃષ્ટ

હર્ષને ભજે છે. આ હેતુથી શ્રાવકોએ જિનની આગળ બે ઘંટ વગાડવા જોઇએ અને બે ચામર વીંઝવા જોઇએ. આ રીતે બીજા દિવસનું કૃત્ય થયું.

હવે ત્રીજી અટ્ઠાઇ ત્રણ વાર પુષ્પાંજલિના બહાને જાણે કહી રહી છે. શું કહી રહી છે? તે કહે છે કે- ત્રણ છત્રથી શોભિત, ત્રણ ભુવનના નાયક, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રના ઉપદેશક, ત્રણ ગઢથી શોભતા સમવસરણ (ધરાવતા), ત્રણ કાળનો ભય ભેદનારા, ત્રણ કાળને જાણનારા, સર્વજ્ઞદેવની उपन्नए वा विगमए वा धुवए આ ગંગા નદીના ત્રણ પ્રવાહ જેવી ત્રિપદી આ ભુવનને પવિત્ર કરે છે. તેથી સુશ્રાવકોએ સવાર-બપોર-સાંજ એ ત્રણ કાળમાં અથવા ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન આ ત્રણ કાળના પરમદેવની પૂજા કરવી જોઇએ. ત્રણ (મન, વચન, કાયા) શુદ્ધિ દ્વારા ત્રણ રત્નના (દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર) લાભ માટે અને ત્રણ વિશ્વના ઉચ્ચ પદને પામવા માટે ભવ્યજનો જિનની ત્રણ છત્રની શોભા અને ત્રણ વાર પુષ્પાંજલિ કરે છે. આ રીતે ત્રીજા દિવસનું કૃત્ય થયું.

હવે ચોથી અટ્ઠાઇ ચતુર્વિધ સંઘે કરેલા સ્તવનોના પ્રતિશબ્દો દ્વારા જાણે કહી રહી છે. શું કહી રહી છે? તે કહે છે કે- હે ભવ્યપ્રાણિઓ! સાંભળો આ ચાર પ્રતિબિંબવાળા (રૂપ) છે, ચાર ગતિને હણનારા છે, ચાર પ્રકારના દેવોએ તેમનું સમવસરણ કર્યું છે, ચતુર્વિધ સંઘની સ્થાપના કરનારા છે, ચાર પ્રકારના ધર્મના ઉપદેશક છે, અનંતજ્ઞાન-અનંતદર્શન-અનંતસુખ-અનંતવીર્ય આ ચાર ગુણો પ્રાપ્ત કરનારા એવા સર્વોત્કૃષ્ટ સર્વજ્ઞદેવ વિજય પામે છે. તેથી ચોથા વર્ગના (મોક્ષ) અભિલાષી ભવ્યજીવોએ ચાર કષાયને છોડીને આ જ દેવની સેવા કરવી જોઇએ. એથી શ્રાવકો જિનની આગળ ચતુર્વિધ સંઘ સાથે સ્તવન ગાય છે. અથવા ચતુર્વિધ સંઘના અધિકારવાળું (જેમાં ચતુર્વિધ સંઘની સ્તુતિ વર્ણન હોય) સ્તવન ગાય છે. આ રીતે ચોથા દિવસનું કૃત્ય થયું.

હવે પાંચમી અટ્ઠાઇ પાંચ શબ્દના વાજિંત્ર વગાડવા દ્વારા જાણે કહી રહી છે. શું કહી રહી છે? તે કહે છે કે— હે જનો! તમે પાંચ ઇંદ્રિયના વિષયને છોડો, શુભ ભાવથી યુક્ત પાંચ મહાવ્રતને ધારણ કરો, પાંચ જ્ઞાનને ધારણ કરનારની સેવા કરો જેથી પાંચમી ગતિ થશે. એથી શ્રાવકોએ જિનની આગળ

પાંચ શબ્દના વાજિંત્રની પૂજા કરવી જોઇએ. આ રીતે પાંચમા દિવસનું કૃત્ય થયું.

હવે છટ્ઠી અટ્ઠાઇ ભટ્ટ દ્વારા ગવાતા છ શબ્દના ગીત દ્વારા જાણે કહી રહી છે. શું કહી રહી છે? તે કહે છે કે— હે ભવ્યો! આ ઘી, તેલ, ગોળ, દહી, દુધ, પક્વાન્ન રૂપ છ વિગઇની ઇચ્છા છોડે છે. એથી તમે મધુર, તીખો, કડવો, તુરો, ખાટો, ખારો સ્વાદ રૂપ છ સ્વાદને છોડો, તમે છ જીવનિકાયની રક્ષા કરો, તમે બાહ્ય અને અભ્યંતર રૂપ છ પ્રકારનું તપ કરો. તમે કામ, ક્રોધ, માન, લોભ, અહંકાર, હર્ષ રૂપ આંતરિક છ વર્ગોનો વિનાશ કરો. જેમ-

તમે કામ, ક્રોધ, માન, લોભ, અહંકાર, હર્ષ રૂપ આંતરિક છ વર્ગોનો ત્યાગ કરો. તેનો ત્યાગ કરતા જ સુખ થાય છે.

કામાદિ સ્પષ્ટ છે. હર્ષનું લક્ષણ આ પ્રમાણે છે. કારણ વગર બીજાને દુઃખ આપવાથી પોતાને આનંદ થવો એટલે હર્ષ. તમે ભગવાનની છ ૠતુની (ના ફૂલથી) પૂજા કરો અથવા એ ન હોય તો માનસિક પૂજા કરો. એથી શ્રાવકો છ પદ (સ્વર)ના ગીતના ધ્વનિવાળી અને છ ૠતુમાં ઉત્પન્ન થયેલા પુષ્પ દ્વારા જિનની પૂજા કરે છે. આ રીતે છટ્ઠા દિવસનું કૃત્ય થયું.

હવે સાતમી અટ્ઠાઇ ભગવાનની આગળ ષડ્જ, ૠષભ આદિ સાત સ્વરો સાથે ગવાતા ગીત દ્વારા જાણે કહી રહી છે. શું કહી રહી છે? તે કહે છે કે— રત્નપ્રભા વગેરે સાત નરકનાં દ્વાર સમાન સાત વ્યસનોને છોડીને, ઇહલોક ભય, પરલોક ભય , આદાન ભય, અકસ્માત ભય, મરણ ભય, આજીવિકા ભય, નિંદા ભય રૂપ સાત ભયોને છોડીને, ધર્મરાજાના રાજ્યના અંગ જેવા જિનભવન, જિન બિંબ, પુસ્તક, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા રૂપ સાત ક્ષેત્રોની સારી રીતે સેવા કરીને, જીવ, અજીવ, આશ્રવ, બંધ, સંવર, નિર્જરા, મોક્ષ રૂપ સાત તત્ત્વોને જાણવા. અહીં આશ્રવ પદમાં પુણ્ય અને પાપ તત્ત્વનો સમાવેશ છે, કેમ કે શુભ અને અશુભ કર્મનો આશ્રવ હોય છે, (તેમાં) શુભનો આશ્રવ પુણ્ય અને અશુભનો આશ્રવ પાપ છે. એમ સારી રીતે જાણીને પર્યુષણા પર્વની આરાધના કરવી એથી શ્રાવકો જિનની આગળ સાત સ્વરથી

ભાવિત સ્તવન ગાય. આ રીતે સાતમા દિવસનું કૃત્ય થયું.

હવે આઠમી અટ્ઠાઇ આઠ મંગલ દીપ દ્વારા જાણે કહી રહી છે. શું કહી રહી છે? તે કહે છે કે— હે શ્રાવકો તમે જાતિમદ, કુળમદ રૂપમદ, બળમદ, શ્રુતમદ, તપમદ, લાભમદ, લક્ષ્મીમદ રૂપ આઠ મદ સ્થાનોને છોડીને, આઠ પ્રાતિહાર્યથી શોભતા જગતના પ્રભુની આઠ પ્રકારની પૂજા વડે આઠ ખરાબ કર્મના વિનાશ માટે પૂજો એથી શ્રાવકોએ જિનની આગળ આઠ મંગલ દીપ કરવા જોઇએ. આ રીતે આઠમા દિવસનું કૃત્ય થયું.

આ અટ્ઠાઇના દિવસો સર્વોત્કૃષ્ટ છે, તેમના જેવા બીજા દિવસો એક નથી, તેમની કળા વધારે હોવાથી ચંદ્રથી પણ વધુ સારા છે. એથી આ દિવસો શ્રાવકોના ચિત્ત રૂપી સમુદ્રને અને આંખ રૂપી કમળના સમૂહનો ઉલ્લાસ કરે છે, કામના તાપના અને મોહના અંધકારના નાશ માટે થાય છે.

હવે અહીં પર્વમાં ગુણથી સમૃદ્ધ પુરૂષોની સર્વપ્રકારે નિંદા ન કરવી, કેમ કે શ્રાવક નામધારીઓ, ક્લિષ્ટકર્મવાળાઓ, ચંડાલ જેવું કર્મ કરનારાઓ, ક્રૂર સ્વભાવવાળાઓ, નિંદા કરવાના સ્વભાવવાળાઓ, દેવદ્રવ્ય, ગુરુદ્રવ્ય, સાધારણદ્રવ્યના ભક્ષણ કરનારાઓ, ચતુર્વિધસંઘનું અવર્ણવાદ કરનારાઓ, પરમપૂજ્ય દેવતાઓને અને ગુરુઓને ગાળ આપે છે, ગમે તેવું બોલે છે, તેઓ જો કોઇપણ રીતે ગર્વથી અથવા કુળની લજ્જાથી અથવા કંઇક ભયથી ગુરુ આદિને દાન આપે તો પણ તે ઘણાં પ્રકારની દુર્ગતિને પામીને ભવાંતરમાં ખરાબ ભાગ્યવાળા, હીન, દીન, દરિદ્રો, ગરીબડા, રોગીઓ, શંકાશ શ્રાવકની જેમ લાભ વગરના ક્ષીણ ગાત્રવાળા કરુણાને પાત્ર થાય છે.

હવે જેઓ શ્રાવકની જેમ ભક્તિ કરનારાઓ, દેવ આદિ દ્રવ્યના રક્ષણ કરનારાઓ, તેઓના યશને બોલનારાઓ, તેઓ સૌભાગ્ય આદિ ગુણથી યુક્ત થાઓ. જેમ શ્રી ઋષભદેવનો જીવ ધનસાર્થવાહ સાધુની ભક્તિને ભજનારો થયો છતો કલ્યાણની પરમપરાનો ભાજક યશસ્વી થયો.

જેથી પદ્માનંદમહાકાવ્યમાં કહ્યું છે કે- ધનના તાજાં સુગંધી અને ક્રીડા

કરતા હરણના ચિહ્નથી યુક્ત ચંદ્ર જેવાં સફેદ ઘટ્ટ ઘીથી પાતરું શોભ્યું જ્યારે બ્રહ્માંડ રૂપી વાસણ યશ દ્વારા શોભ્યું.

તેમ જ પ્રાણીઓએ છુટાં મોઢેં ન રહેવું (પચ્ચક્ખાણમાં રહેવું), ઈર્ષ્યા ન કરવી, પ્રકૃતિ સારી રાખવી, સ્વભાવ સૌમ્ય રાખવો, અંગર્ષિની જેમ ગુરુઓની ભક્તિમાં પરાયણ રહેવું, આ અંગર્ષિ કોણ છે? એની કથા આ પ્રમાણે છે.

ચંપાનગરીમાં કૌશિકાર્ય નામના ઉપાધ્યાય હતાં. તેમને અંગર્ષિ અને રુદ્રક નામના બે શિષ્ય હતાં. તે બેમાં પહેલો અંગર્ષિ સૌમ્ય મૂર્તિ, પ્રિય બોલનારો, ગુરુઓનો ભક્ત, આસ્તિક, વિનીત, ન્યાયની સાથે ચાલનારો અને કોઇને પણ ઠગતો ન હતો, ખાસ કરીને ઉપાધ્યાયને. બીજો રુદ્રક એનાથી ઉંધા આચરણ વાળો હતો. ક્રૂર ચિત્તવાળો, ધૂર્ત, તોફાની ઘોડા જેવો દુર્વિનયી હતો.

હવે અંગર્ષિ બહુ વિનયવાન્ હોવાથી ઉપાધ્યાય ઘણું માન આપતા. તેથી અંગર્ષિ ઉપર ગુસ્સે ભરાયેલો રુદ્રક તેના છિદ્ર જોવા તત્પર રહેતો. એકવાર ઉપાધ્યાયે સવારે બન્નેને બાળવાનાં લાકડાં લાવવાં મોકલ્યાં. અંગર્ષિ બહુમાન પૂર્વક ઉપાધ્યાયની આજ્ઞા લઇને જંગલમાં ગયો. રુદ્રક મૂર્ખશિરોમણિ હોવાથી ગુરુની આજ્ઞા પાળવામાં મંદ પરિણામવાળો હોવાથી જુગાર, રમત વગેરે જોવા માટે બપોર સુધી જ્યાં ત્યાં રખડ્યો. પછી તેને અધ્યાપકનો આદેશ યાદ આવ્યો. તેથી જંગલ તરફ ચાલ્યો. ત્યારે ઘણાં ભારે લાકડાને લઇને આવતા અંગર્ષિને જોયો. તેથી ગભરાયેલો તે ઝડપથી જતો હતો.

તે સમયે એક જગ્યાએ એકાંતમાં નદી ઉતરવાનાં માર્ગે પંથક નામના પુત્રને ભાથું આપીને પાછી ફરતી મોટા લાકડાના ભારને કારણે નમેલી જ્યોતિયશા નામની વૃદ્ધ સ્ત્રીને જોઇને નિર્દયતાથી ધર્મમાર્ગને ભૂલીને તે સ્ત્રીને હણીને તેનો લાકડાનો ભારો લઇને પાછા વળતા ઝડપથી ચાલીને બીજા રસ્તેથી ઉપાધ્યાય પાસે આવીને બોલ્યો કે- "હે ઉપાધ્યાય! તમે તમારા અતિ પ્રિય વિદ્યાર્થીની કરણી સાંભળો. તે અંગર્ષિ તમારી આજ્ઞાને ઘાસ જેવી માને છે. ક્યાંક બપોર સુધી રમતમાં મશગૂલ રહીને હમણાં જ જંગલમાં જવા ઇચ્છતા તેણે વચ્ચે ગરીબ લાકડાના ભારથી થાકેલી પંથક નામના પુત્રને

પાળતી માતાને જોઇને તેનું માથું ફોડી મારીને તેના લાકડાના ભારને લઇને આ આવે છે.”

આ બાજુ અંગર્ષિ આવ્યો. તેથી ઘણાં ગુસ્સે થયેલા ઉપાધ્યાયે ધમકાવ્યો, “રે દુષ્ટ! રે પાપી! તું ત્યાં જા જ્યાં મારી નજર ન પહોંચે.” એમ ઘણાં કઠોર વચનો કહીને પોતાના ઘરમાંથી અંગર્ષિને કાઢી મુક્યો. પરંતુ સૌમ્યમૂર્તિ અંગર્ષિનો સ્વભાવ સૌમ્ય હતો તેમ જ તે ગુરુભક્તિમાં રત હતો તેથી તે ઉપાધ્યાય પર રોષ ન કરતાં નગરમાંથી નીકળીને નજીકમાં ઝાડની છાયામાં બેઠો બેઠો વિચાર કરે છે કે- અહો અમૃતમય ચંદ્રના મંડલમાંથી અંગારા વરસે તેમ આ અસંભવ બીના બની છે. કેમ કે આ ઉપાધ્યાય પ્રિય બોલનારાઓમાં શ્રેષ્ઠ છે. તેમણે મારી ઉપર સળગતા અગ્નિની જ્વાળા જેવી વાણી છોડી છે. તેથી અહીં મારો જ અપરાધ લાગે છે. અને આ મેં પહેલાં કરેલું પાપ (નું ફળ) પામ્યો છું. તેમ છતાં ગુરુને ઉદ્વેગ કરનારા અધમ પુરુષોમાં શિરોમણિ એવા મને ધિક્કાર થાઓ. લોકમાં ખરેખર તેઓ ધન્ય છે જેઓ બધાં જ જીવોનાં મનમાં પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરે છે.

આવા અતિ વિશુદ્ધ અધ્યવસાયના કારણોને વિચારતા તે અંગર્ષિને જાતિસ્મરણ ઉત્પન્ન થયું. પૂર્વ ભવમાં કેળવેલી ભાવનાઓથી આત્માને ભાવિત કરતાં કેવળજ્ઞાન રૂપી લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થઇ. ત્યારે તેના પ્રભાવથી રંગાયેલા નજીકના દેવોએ અંગર્ષિનો મહિમા કર્યો. અને મોટા અવાજે ઘોષણા કરી કે- “હે લોકો! સાંભળો મહાપાપી રુદ્રકે પોતે વત્સપાલની માતાને મારીને અંગર્ષિ નામના ઋષિ ઉપર આળ આપ્યું છે. તેથી આ રુદ્રકને જોવો અને બોલવો યોગ્ય નથી.” એમ ઘોષણા સાંભળીને પશ્ચાતાપની અગ્નિમાં બળતા ઉપાધ્યાય નગરના લોકો સાથે આવીને મહર્ષિને ખમાવવા લાગ્યા. ત્યાર પછી કેવલીએ ધર્મોપદેશ આપ્યો. તે સાંભળીને વૈરાગ્ય પામેલા ઉપાધ્યાય બોધ પામ્યા. રુદ્રક પણ લોકો વડે નિંદાતો તીવ્ર તાપના અનુતાપથી પરમ વૈરાગ્ય પામેલો કેવળજ્ઞાન રૂપી લક્ષ્મીને પામ્યો.

એમ પ્રકૃતિ સૌમ્ય ગુણવાળો, દેવગુરુ ભક્તિમાં રત, શ્રી દેવ ગુરુનો

અનિંદક, ખરાબ વાણી નહીં બોલનારો, ઉદારતા આદિ ગુણોથી યુક્ત, કૃપણતાથી મુક્ત, પોતાના દોષોને શોધનારો, બીજાના ગુણોને શોધનારો, ક્રોધ રહિત, માન રહિત, માયા રહિત, લોભ રહિત, વિનયથી નમ્ર ચિત્ત વાળો, ધર્મ માર્ગમાં ધન વ્યય કરનારો પ્રાણી અંગર્ષિની જેમ વિશેષથી શ્રી પર્યુષણા પર્વમાં નિઃશલ્ય ધર્મનો અધિકારી હોય છે.

તેમ જ અહીં વિશેષથી ધર્મના અર્થિઓએ અશુભ કથા ન કરવી. આગમમાં કહ્યું છે કે- સાત વિકથાઓ કહી છે. તે આ પ્રમાણે સ્ત્રી કથા, ભક્ત કથા, દેશ કથા, રાજ કથા, મૃદુકારુણિકી કથા, દર્શનભેદની કથા અને ચારિત્રભેદની કથા. તેમાં પહેલી ચાર પ્રસિદ્ધ છે. તો પણ કંઇક ઉપદેશ આપે છે. તેમાં સ્ત્રી કથા એટલે તે સ્ત્રી પતલી છે, સુકોમળ છે, સારાં ભાગ્યવાળી છે, મનોહર રુચિવાળી છે, ઉન્નતપયોધરા છે, કમળ જેવી આંખોવાળી છે ઇત્યાદિ. બીજી દુર્ભાગ્યવાળી છે, ઉંટ જેવી ગતિવાળી છે, મલીન દેહવાળી છે, કાગડા જેવા સ્વરવાળી છે ઇત્યાદિ.

હવે ભક્ત કથા એટલે અહા પરમ અન્ન છે, સારા સ્વાદવાળું છે, પક્વાન્ન છે ઇત્યાદિ.

હવે દેશ કથા એટલે માલવક દેશ રમ્ય છે ઇત્યાદિ.

હવે રાજ કથા એટલે આ રાજા સૂર જેવો છે ઇત્યાદિ.

હવે મૃદુકારુણિકી કથા. સાંભળનારનાં હૃદયમાં મૃદુતાને ઉત્પન્ન કરનારી કોમળ તે આ કારુણિકી અને કારુણ્યવતી. મૃદુકારિણિકી એટલે પુત્ર આદિના વિયોગથી ઉત્પન્ન દુઃખથી દુઃખિત માતા વિગેરેની કરુણતાથી ગર્ભિત કથા એ અર્થ છે. તે આ પ્રમાણે- હા પુત્ર, હા વત્સ અનાથ એવી મને મુકીને તું ક્યાં ગયો ઇત્યાદિ.

હવે દર્શનભેદિની. જ્ઞાન આદિના પ્રકર્ષથી કુતીર્થિઓની પ્રશંસા કરવી આદિ. તે આ પ્રમાણે સો સૂક્ષ્મ યુક્તિથી યુક્ત સૂક્ષ્મ બુદ્ધિથી કરેલ બૌદ્ધશાસનને સૂક્ષ્મ અર્થ જોનારાઓએ જોવું અને સાંભળવું ઇત્યાદિ. આવી રીતે જ શ્રોતાઓના અનુરાગથી સમ્યગ્ દર્શનનો ભેદ થાય છે.

હવે ચારિત્રભેદિની. વર્તમાનકાળમાં આ મહાવ્રતો સંભવ નથી. આ ઘણા પ્રમાદવાળો કાળ છે. એટલે આ કાળમાં ઘણાં અતિચાર થાય છે. તેમ જ અતિચારને શુદ્ધિ કરાવી શકે એવા કોઇ આચાર્ય નથી. અતિચારની શુદ્ધિ કરે એવા કોઇ સાધુ-સાધ્વી પણ નથી. માટે તીર્થ સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યગ્દર્શનથી જ ચાલે છે. તેથી સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યગ્દર્શનમાં જ આદર કરો. આવી કથા કરવાથી ચારિત્ર પામેલો જીવ પણ તેનાથી વિમુખ થઇ જાય છે. તો પછી ચારિત્ર અભિમુખ જીવની શું વાત કરવી? એ પ્રમાણે ચારિત્રભેદની કથા સમાપ્ત થઇ.

વિકથામાં પ્રવર્તતો પ્રાણી રાગ અને દ્વેષ વાળો હોય છે. તેના વશથી યોગ્ય અયોગ્યનો વિવેક કરતો નથી. સ્વાર્થની હાનિ થાય છે એ પણ જોતો નથી. તેથી આ બધી વિકથાનો નિષેધ કરવામાં આવ્યો છે.

અહીં પર્વમાં તલવાર આદિ દ્રવ્ય અધિકરણ, ક્રોધ આદિ ભાવ અધિકરણને છોડીને હે ભવ્યો! શ્રી પર્યુષણા પર્વના આધારથી શાશ્વતસુખ આપવામાં દક્ષ જિનશાસનના પ્રભાવથી પરમપદનાં સુખને સ્વાધીન કરો.

ધનવાનોથી ભરેલા ચૈત્યો અને હવેલીઓથી યુક્ત અણહિલપુર નામનાં નગરમાં ઢંઢેરાપાડામાં સ્વચ્છ અને શ્રેષ્ઠ ગુણોથી યુક્ત પૂર્ણિમા ગચ્છમાં ક્રમે કરીને શ્રી વિનયપ્રભસૂરિજીની પાટે સૂર્ય જેવા, અનેક જ્ઞાનભંડાર લખાવનારા, આચાર્યના ગુણોથી યુક્ત, વિદ્યાવારિધિ શ્રી મહિમાપ્રભસૂરિ થયા. તેમના પટ્ટધર ભાવપ્રભસૂરિએ અષ્ટાહ્નિકા ધુરાખ્યાન કર્યું તે પુણ્યની વૃદ્ધિ માટે થાઓ.

આ પ્રમાણે અષ્ટાહ્નિકાધુરાખ્યાન પૂરું થયું.

परिशिष्टाणि

परिशिष्ट-१

उद्धरणसूचिः

उद्धरण	ग्रंथनाम	कर्ता	ग्रंथस्थान
अन्यस्थाने कृतं पापं			
उपन्नए वा विगमए वा धुवए वा			
कामः क्रोधस्तथा लोभो			
देवा विसयपसत्ता	रत्नसञ्चय		१२०
धनस्य नव्यैः सुरभिस्वभावैः			
सत्त विगहाउ पण्णत्ताओ	स्थानाङ्गसूत्र	सुधर्मास्वामी	७.५६९
सूक्ष्मयुक्तिशतोपेतं			

परिशिष्ट-२

विशेषनामसूचिः

गच्छ

पौर्णिमीय

ग्रन्थ

अष्टाह्निकाधुरा

पद्मानन्दमहाकाव्य

व्यक्ति

अङ्गर्षि

कौशकार्य

ज्योतिर्यश

पन्थक

भरतचक्री

भावप्रभ

महिमाप्रभ

रुद्रक

विनयप्रभ

शङ्काशश्रावक

स्थल

अणहिल्ल

चम्पा

ढण्ढेरसञ्ज्ञपाटक

नन्दीश्वर

मालवक

परिशिष्ट-३

सम्पादनोपयुक्तग्रन्थसूचिः

जैनधर्मवरस्तोत्र/भावप्रभसू./हीरालाल र. कापडिया/

पर्युषणपर्वकल्पलता/दर्शनसू./संस्कृत/जैनग्रंथप्रकाशक सभा, अमदावाद/प्रथम,वि.१९९९

पर्युषणाष्टाह्निकाव्याख्यान (पर्युषणमहापर्वाष्टाह्निका साहित्यसंग्रह) /अज्ञात/धर्मतिलकवि. ग./संस्कृत/पार्श्वाभ्युदय प्रकाशन, अमदावाद/प्रथम

पर्युषणाष्टाह्निकाव्याख्यान (पर्युषणमहापर्वाष्टाह्निका साहित्यसंग्रह) /उदयसोमसू./ धर्मतिलकवि. ग./संस्कृत/पार्श्वाभ्युदय प्रकाशन, अमदावाद/प्रथम

पर्युषणाष्टाह्निकाव्याख्यान (पर्युषणमहापर्वाष्टाह्निका साहित्यसंग्रह) /क्षमाकल्याण उपा. / धर्मतिलकवि. ग./संस्कृत/पार्श्वाभ्युदय प्रकाशन, अमदावाद/प्रथम

पर्युषणाष्टाह्निकाव्याख्यान/ (पर्युषणमहापर्वाष्टाह्निका साहित्यसंग्रह) /लक्ष्मीसू./ धर्मतिलकवि. ग./संस्कृत/पार्श्वाभ्युदय प्रकाशन, अमदावाद/प्रथम

प्राकृतपद्यानां अकारादि अकारादिक्रम/विनयरक्षित वि.म./शास्त्रसंदेश/सं.२०६५

वाचस्पत्यम्/तारानाथ भट्टाचार्य/चौखंबा संस्कृत सीरीझ,वाराणसी/वि.२०१८/१

शब्दरत्नमहोदधि/मुक्तिवि.पं./अंबालाल प्रे. शाह/नीतिसू. जैन पुस्तकालय ट्रस्ट,अमदावाद/सं.२०६१/३

शास्त्रसंदेशमाला/विनयरक्षितवि./शास्त्रसंदेश/सं.२०६५

सुभाषितरत्नभाण्डागारम्/नारायणराम आचार्य/वि.२०६८

स्थानाङ्गसूत्रम्/जम्बूविजयजी म./महावीर जैन विद्यालय - बम्बई/वि.२०६०/प्रथम

જૈનસાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ/મો.દ.દેસાઇ/ઓંકારસૂ.જ્ઞાનમંદિર,સુરત

प्राचीन श्रुतसंपदाना समुद्धार अर्थे
समुदार सहयोग आपनारा महानुभावोनी नामावली

श्रुतसमुद्धारक

श्रीमती चंद्रकलाबेन सुंदरलाल शेठ परिवार (मांगरोळ हाल-पुणे)

श्रुतरत्न

श्री भाईश्री (इंटरनेशनल जैन फाउंडेशन - मुंबई)

श्रुतसंरक्षक

श्री हसमुखभाई दीपचंदभाई गार्डी (दुबई)

श्री भवानीपुर जैन श्वेतांबर मूर्तिपूजक संघ (कोलकाता)

श्रुतस्तंभ

पू.सा.श्री हर्षरेखाश्रीजी म.नी प्रेरणाथी श्रीमती वसंतप्रभाबेन कांतिलाल (पुणे)

पू.आ.श्री विश्वकल्याणसू.म.नी प्रेरणाथी श्री पद्ममणि जैन श्वे.मू. ट्रस्ट

पू.आ.श्री राजरत्नसू.म.नी प्रेरणाथी श्री जवाहरनगर श्वेतांबर मूर्तिपूजक जैन संघ (गोरेगाव, मुंबई)

श्रुतभक्त

श्री शांतिकनक श्रमणोपासक ट्रस्ट (सुरत)

श्री हसमुखलाल चुनिलाल मोदी चॅरिटेबल ट्रस्ट (तारदेव, मुंबई)

श्री पार्श्वनाथ श्वेतांबर मूर्तिपूजक जैन संघ (मुंबई)

श्री ऋषभ अपार्टमेंट महिला मंडल, (प्रार्थना समाजमुंबई)

वर्धमानपुरा जैन संघ, (पुणे)

जैन श्वेतांबर मूर्तिपूजक संघ (दहाणुकरवाडी, कांदीवली, मुंबई)

सुजय गार्डन जैन संघ (पुणे)

श्रुतप्रेमी

श्री गोडीजी टेम्पल ट्रस्ट (पुणे)

श्री गोडीजी टेम्पल ट्रस्ट (पायधुनी-मुंबई)

श्री रतनचंदजी ताराचंदजी परमार (पुणे)

श्री मोहनलालजी गुलाबचंदजी बांठीया (पुणे)

श्री नगराजजी चंदनमलजी गुंदेचा (पुणे)

श्री नेमीचंदजी कचरमलजी जैन (पुणे)

श्री भरतभाई के. शाह (सुयोग ग्रुप-पुणे)

श्री सोहनलालजी टेकचंदजी गुंदेचा (पुणे)

श्री सुखीमलजी भीमराजजी छाजेड (पुणे)

श्री जैन आशापुरी ग्रुप (पुणे)

श्री महेन्द्र पुनातर (मुंबई)

श्री सुधीरभाई चंदुलाल कापडिया (मुंबई)

श्री संजयभाई महेन्द्रजी पुनातर (मुंबई)

प्रो.श्रीमती विमल बाफना (पुणे)

पू.सा.श्री नंदीयशाश्रीजी म.नी प्रेरणाथी श्री आंबावाडी जैन संघ (अहमदाबाद)

श्री गोवालीया टेंक जैन संघ (मुंबई)

श्री मोतीशा लालबाग रिलीजीयस चेरिटेबल ट्रस्ट (भायखला, मुंबई)

पू.आ.श्री तीर्थभद्रसू.म.नी प्रेरणाथी

जे. सी. कोठारी देरासर जैन श्वेतांबर मूर्तिपूजक संघ (मलाड, मुंबई)

श्री अशोक कालिदास कोटेचा (अमदावाद)

श्री विमलनाथस्वामी जैन श्वेतांबर मूर्तिपूजक जैन संघ (बिबवेवाडी, पुणे)

श्री मुनिसुव्रतस्वामी श्वेतांबर मूर्तिपूजक जैन संघ (लेकटाउन सो., पुणे)

श्री श्वेतांबर मूर्तिपूजक जैन संघ (सोलापुर बजार,पुणे)

श्री जैन श्वेतांबर मुर्तिपूजक गुजराती पंच (मालेगांव, नाशिक)

सायन जैन संघ (मुंबई)

श्रुतोपासक

श्री अर्थप्राईड जैन संघ (मुंबई)

पू.आ.श्री कलाप्रभसागरसू.म.नी प्रेरणाथी श्री मुलुंड श्वेतांबर मूर्तिपूजक जैन संघ (मुंबई)

पू.मु.श्री जिनरत्नवि.म.नी प्रेरणाथी श्री आदिनाथ सोसायटी जैन संघ (पुणे)

पू.सा.श्री सूर्यमालाश्रीजी म.नी प्रेरणाथी श्री सम्यक् साधना रत्नत्रय आराधक ट्रस्ट (अमदावाद)

पू. उपा. श्री जितेंद्रमुनिजी म.नी प्रेरणाथी श्रीमती सीमा जैन (होशियारपुर, पंजाब)

श्री वर्धमानस्वामी जैन चेरिटेबल ट्रस्ट (सदाशिव पेठ, पुणे)

पू.आ.श्री तीर्थभद्रसू.म.नी प्रेरणाथी मातुश्री कमळाबेन गिरधरलाल वोरा परिवार (खाखरेची-मुंबई) आयोजित उपधान तप समिति

पू.आ.श्री तीर्थभद्रसू.म.नी प्रेरणाथी मातुश्री मानुबेन माडण गुणसी गडा परिवार (थोरीयारी- मुंबई) आयोजित उपधान तप समिति

श्रुतानुरागी

श्री मुनिसुव्रतस्वामी श्वेतांबर मूर्तिपूजक जैन संघ (फातिमानगर, पुणे)

श्री जैन आत्मानंद सभा (फरिदाबाद-पंजाब)

पू.मु.श्री जिनरत्नवि.म.नी प्रेरणाथी श्रीजिनरत्न आनंद ट्रस्ट

गोत्रीरोड श्वेतांबर मूर्तिपूजक जैन संघ (वडोदरा)

श्री श्वेतांबर मूर्तिपूजक जैन संघ (गोरेगाव, मुंबई)

श्री मुनिसुव्रतस्वामी जिनालय (मलाड, मुंबई)

प्रकाशित ग्रंथरत्न एवं सौजन्यदाता

१. **मन:स्थिरीकरणप्रकरण**
(श्री पंचमहाजन मेरमांडवाडा, राजस्थान)

२. **दार्शनिक प्रकरण संग्रह**
(ला.द.संस्कृति विद्यामंदिर, अमदावाद)

३. **स्याद्वादपुष्पकलिका**
(श्री मर्चंट सोसायटी जैन संघ, अमदावाद)

४. **भवभावना अवचूरि**
(श्री रंजनविजयजी जैन पुस्तकालय, मालवाडा, राजस्थान)

५. **प्रशमरति प्रकरण**
(तपागच्छ रत्नत्रयी आराधक संघ, सुरत)

६. **मुक्तिवाद**
(तपागच्छ रत्नत्रयी आराधक संघ, सुरत)

७. **कल्पनिर्युक्ति**
(चंपालाल दानसुंग अजबाणी आयोजित चातुर्मास समिति)

८. **व्याप्तिपंचक**
(जूहुस्कीम जैन संघ + अकोला जैन संघ)

९. **सर्वसिद्धांतस्तव**
(रत्नशिला अपार्टमेंट, वापी)

१०. **प्राकृत व्याकरण**
(श्री आदेश्वर महाराज मंदिर ट्रस्ट, गोटीवाला धडा, पुणे)

११. **अर्धमागधी व्याकरण**
(श्री आदेश्वर महाराज मंदिर ट्रस्ट, गोटीवाला धडा, पुणे)

१२. **योगकल्पलता**
(श्री विमलनाथस्वामी जैन श्वेतांबर टेम्पल ट्रस्ट, बिबवेवाडी, पुणे)

१३. **बुद्धिसागर**
(श्री माटुंगा जैन श्वेतांबर मूर्तिपूजक तपगच्छ संघ, माटुंगा, मुंबई)

१४. **कल्पसूत्र (भाष्य-विशेषचूर्णिसहित) भाग-१**
(श्री पार्श्वभक्ति श्वेतांबर मूर्तिपूजक जैन संघ, पांडुरंगवाडी, डोंबीवली (ई), ठाणा

१५. **कल्पसूत्र (भाष्य-विशेषचूर्णिसहित) भाग-२**
(श्री राजेश गोसलिया परिवार, मांगरोळ, सौराष्ट्र, हाल-दुबई)

१६. **कल्पसूत्र (भाष्य-विशेषचूर्णिसहित) भाग-३**
(श्री आदिनाथ श्वेतांबर मूर्तिपूजक जैन संघ, कानजीवाडी, नवसारी)

१७. **नयामृतम्-२**
(तपोवन संस्कारपीठ, अमदावाद) (तपोवन संस्कारधाम, नवसारी)

१८. **श्रुतदीप-१**
(श्री घाटकोपर जैन श्वेतांबर मूर्तिपूजक तपगच्छ संघ, मुंबई)

१९. **स्तोत्रसंग्रह**
(श्री घाटकोपर जैन श्वेतांबर मूर्तिपूजक तपगच्छ संघ, मुंबई)

२०. **मंडलविचारप्रकरण**
(श्री चिंतामणी पार्श्वनाथ जैन श्वेतांबर मंदिर तथा मूर्तिपूजक संघ, नाशिक)

२१. **अष्टाह्निकाधुराख्यान सह अनुवाद**
(श्री चिंतामणी पार्श्वनाथ जैन श्वेतांबर मंदिर तथा मूर्तिपूजक संघ, नाशिक)

२२. **आत्मशुद्धिप्रकाश**
(श्री चिंतामणी पार्श्वनाथ जैन श्वेतांबर मंदिर तथा मूर्तिपूजक संघ, नाशिक)

२३. **धर्मबिन्दु पञ्चमाध्याय सङ्गतिवृत्ति सह**
(श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथ आराधक संघ, पुखराज रायचंद आराधना भवन, साबरमती)

२४. **लक्षणसंग्रह**
(श्री जैन श्वेतांबर मूर्तिपूजक तपगच्छ संघ, गोकाक)

प्रतिभाव

શ્રુતભવન ખૂબ જ સરસ કાર્ય છે. ખૂબ જ મજા આવી અમારા જેવા યંગસ્ટર માટે ખૂબ જ ઉપયોગી છે. અમને અમારા લગતું જ્ઞાનની ભક્તિ કરી શકીએ એ કરાવવા નમ્ર વિનંતિ. શાસનના કાર્ય માટે જણાવજો.
- સમકિત આર ચાદવાલા, સુરત

श्रुत आराधना अपने आप में एक अनुत्तर उपक्रम है। इसमें जो मुनिश्रीजी का नेतृत्व और शक्ति लगी है वह अनुमोदनीय है। आपका (Team) का पूरा सहयोग हमें मिला। श्रुत आराधना के प्रति शुभकामना।
- श्रमणी उन्नतप्रज्ञाजी

Respected Organizers,

Excellent! A must to see for everyone or undoubted Shrutbhavan is doing a great service our profound wishes are with all.

R U Jain Others, Jain Colony, Hoshiarpur, Punjab

Respected Organizers,

It was really amazing visiting with family members to this amazing place. We will try our best to visit again. Thanks with warm regards.

K L J Family, Ludhiana, Punjab

Respected Organizers,

It too good we have no words about that. This is very good for 'New Generation'. We will very feel good. Our good wishes this Institution will go rise.

(PPP) Pawankumar Jain, Oswal Poonam Jain, Ludhiana, PB

The work of the Shrutbhavan centre, and the mission of Pujya Gurudev Shri Vairagyarati Vijayaji M.S. These goals and the energy of pursuing them are admirable, and I am happy indeed to learn about this new project to discover, understand, organize and purify the literature preserved in Jain bhandars.

Thank you again for your energy and speed in responding to the query that I had sent to Dr Sheth. Although I am in Canada, and the source of Jaina wisdom is India, If there is anything I can do for you, please don't hesitate to mention it.

- Professor Dominik Wujastyk
Singhmar Chair in Classical Indian Society and Polity

।। सुयं मे आउसं ।।

श्रुतभवन संशोधन केन्द्र